



LUNDS
UNIVERSITET

Företagsekonomiska Institutionen
Ekonomihögskolan
Lunds Universitet

FEK 582
Kandidatuppsats
HT 2006

Redovisning i förändring

En studie av svenska börsnoterade koncernbolags
redovisning av immateriella tillgångar vid företagsförvärv

Författare:
Malin Kanevid
Andrea Minoia

Handledare:
Gunnar Wahlström

Sammanfattning

- Titel:** Redovisning i förändring. En studie av svenska börsnoterade koncernbolags redovisning av immateriella tillgångar vid företagsförvärv
- Seminariedatum:** 18 januari 2007
- Kurs:** FEK 582 Kandidatseminarium, 10 poäng
- Författare:** Malin Kanevid, Andrea Minoia
- Handledare:** Gunnar Wahlström
- Nyckelord:** företagsförvärv, immateriella tillgångar, IAS/IFRS, redovisningstraditioner, redovisningsprinciper, institutionell teori
- Syfte:** Uppsatsens syfte är att visa hur svenska börsnoterade företag på Nordiska börsens OMX30-lista redovisar sina immateriella tillgångar vid företagsförvärv på 2000-talet och därefter se vad som kan skapa bättre förståelse för redovisningsreglerna genom att tillämpa institutionell teori.
- Metod:** För att uppfylla uppsatsens syfte har författarna valt att genomföra en kvantitativ undersökning. Empirin består av 29 svenska börsnoterade koncerners årsredovisningar under åren 2000-2005. Sekundärdata som legat till grund för den teoretiska referensramen har framförallt inhämtats från internationella forskningstidskrifter.
- Teoretisk referensram:** Den teoretiska basen för uppsatsen bygger på en genomgång och analys av redovisningstraditioner, redovisningsprinciper samt institutionell teori, vilka alla bidrar till att påverka standarder och därmed hur företagen redovisar. Den teoretiska referensramen används sedan för att analysera empiriretultaten.
- Resultatredovisning:** Den empiriska undersökningen visar att koncernerna i allt väsentligt följt aktuell standard. Det föreligger dock en stor variation i sätten att redovisa immateriella tillgångar. Då det 2005 infördes en ny standard, IAS/IFRS, i Sverige har kraven på en jämförbar redovisning ökat samtidigt som ett byte av redovisningstradition skett.
- Slutsatser:** Författarna bekräftar teorin om att det finns en svag förening i Sverige och att detta nu skapar problem. För att företagen skall kunna leva upp till den nya standardens krav krävs en offentlig debatt där tolkningen av standarden kan diskuteras. Lämpligtvis förs denna debatt av en förening som besitter legitimitet.

Abstract

- Title:** Accounting in Change. A Study of Swedish Consolidated Companies' Records for Intangible Assets Perceived at Business Acquisition
- Seminar date:** January 18th, 2007
- Course:** Bachelor thesis in Business Administration, 10 Swedish credits (15 ECTS)
- Authors:** Malin Kanevid, Andrea Minoia
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** business acquisition, intangible assets, IAS/IFRS, accounting traditions, accounting principles, Institutional theory
- Purpose:** The purpose of this thesis is to show how Swedish consolidated companies listed on the Nordic Stock Exchange OMX30 list have accounted for their intangible assets at the point of acquisition since the year 2000 and thereafter to discover what would enhance a greater respect for accounting principles by applying Institutional theory.
- Methodology:** In order to fulfill the purpose of this thesis the authors have chosen to conduct a quantity study. A descriptive approach with a normative element was chosen for the thesis. The empirical data consists of an examination of the annual reports of 29 companies during the years 2000-2005. Secondary data, which is found in the theoretical review, is primarily based on international research journals.
- Theories:** The theoretical basis for the thesis consists of a discussion and analysis of accounting traditions, accounting principles and Institutional theory, which all contribute to affect standards and consequently how companies account for their intangible assets. The theories are thereafter used to analyze the empirical results.
- Empirical foundation:** The empirical research shows that the companies essentially follow the standard. Still, there exists a difference in the ways in which the companies account for their intangible assets. With the introduction of the new standard, IAS/IFRS in 2005, demands for a comparable accounting system have increased, simultaneous with a transition in accounting tradition.
- Conclusions:** The authors corroborate the theory that there is a problem with a weak association in Sweden. In order for the companies to live up to the demands of the standard, there must occur a public debate where the interpretation of the standard can be discussed. The debate should be handled by an appropriate association possessing legitimacy.

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till vår handledare Gunnar Wahlström som under uppsatsens gång varit behjälplig med goda förslag och idéer. Vi vill även tacka medlemmarna i opponentgruppen för deras synpunkter och kommentarer, vilka bidragit till att höja kvaliteten på denna uppsats.

Lund, januari 2007

Malin Kanevid

Andrea Minoia

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.1.1 Redovisningens historiska utveckling och reglering	7
1.2 Problemdiskussion	10
1.3 Syfte	13
1.5 Disposition	14
2 Teoretisk referensram	15
2.1 Inledning	15
2.2 Traditioner i den internationella redovisningen	16
2.2.1 Den anglosaxisk traditionen	16
2.2.2 Den kontinentala traditionen	17
2.2.3 IAS framväxt	17
2.3 Principer i den internationella redovisningen	18
2.3.1 IASB:s ramverks kvalitativa egenskaper	18
2.3.2 Svenska redovisningsprinciper	20
2.4 Institutionell teori	20
2.5 Sammanfattning av kapitlet	24
3. Metod	25
3.1 Val av ansats	25
3.1.2 Deskriptiv och normativ ansats	25
3.1.3 Deduktiv ansats	25
3.1.4 Kvantitativ metod	26
3.1.5 Val av undersökningsvariabler	26
3.2 Referensinsamling	27
3.2.1 Källkritik	28
3.3 Granskning av årsredovisningar	28
3.3.1 Urval av företag	29
3.3.2 Bortfall	29
3.3.3 Bearbetning	30
3.3.4 Metodkritik	31
3.3.5 Diskussion om undersökningens trovärdighet	32
3.4 Analys	33
3.5 Sammanfattning av kapitlet	33
4. Resultatredovisning	35
4.1 Inledning	35
4.2 Vald standard utifrån årsredovisningarna	35
4.2.1 Referensram	35
4.2.2 Vilken standard har företagen valt att tillämpa i sin redovisning?	35
4.3 Följer företagen vald standard?	36
4.3.1 Referensram	36
4.3.2 Var redovisar företagen sitt företagsförvärv?	37
4.3.3 Har företaget identifierat vilka företag, inklusive anskaffningsvärde, som ingår i förvärvet?	38
4.3.4 Hur har företaget redovisat immateriella tillgångar från företagsförvärven i noterna?	39
4.3.5 Har en beskrivning av goodwill angetts?	40

4.4 Hur skapas förståelse för redovisningsreglerna för svenska företag utifrån institutionell teori?-----	42
4.4.1 Företagens redovisning -----	42
4.4.2 Staten -----	42
4.4.3 Marknaden -----	43
4.4.4 Samhället-----	43
4.5 Sammanfattning av kapitlet-----	44
5 Slutdiskussion-----	46
5.1 Inledning -----	46
5.2 Forskningsfrågorna besvaras -----	46
5.2.1 Redovisning av immateriella tillgångar -----	47
5.2.2 Förändring av redovisning-----	47
5.3 Studiens teoretiska bidrag-----	48
5.4 Reflektioner av studiens slutsatser-----	50
5.5 Förslag till fortsatta studier -----	51
6. Källförteckning -----	52
6.1 Litteratur-----	52
6.2 Vetenskapliga artiklar -----	53
6.3 Artiklar -----	54
6.4 Regelverk-----	54
6.5 Företagspublikationer -----	54
6.6 Webben-----	55
6.7 Bilaga 1 -----	56

Förkortningslista

AAA	American Accounting Association
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants
APB	Accounting Principles Board
EU	European Union
E&Y	Ernst&Young
FAR	Föreningen för auktoriserade revisorer
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
PWC	PricewaterhouseCoopers
RR	Redovisningsrådet. I samband med nummer Redovisningsrådets rekommendationer
SEC	Securities and Exchange Commission
UK-GAAP	United Kingdom - General Accepted Accounting Principles
US-GAAP	United States - General Accepted Accounting Principles
ÅRL	Årsredovisningslagen

1. Inledning

I detta kapitel ges en historisk introduktion till ämnesområdet. Detta för att ge en bakgrund till de problem som undersöks. Vidare följer en problemdiskussion som utmynnar i två forskningsfrågor. Avslutningsvis redogörs för uppsatsens syfte samt disposition.

1.1 Bakgrund

Inledningsvis ämnar ges en skildring av redovisningens historiska utveckling och reglering såväl internationellt som nationellt. Detta då det huvudsakliga föremålet för studien, de svenska företagens externredovisning, i hög grad har påverkats av både historiska och internationella faktorer på redovisningsområdet. Studien behandlar svenska börsnoterade koncerners redovisning av immateriella tillgångar genom att granska efterlevnaden av aktuella regelverks krav över en tidsperiod om sex år samt analyserar faktorer som påverkar redovisningen.

1.1.1 Redovisningens historiska utveckling och reglering

En historisk återblick på redovisningsområdet ger vid handen att flera faktorer varit närvarande vid utvecklingen av regleringen. De finansiella kriserna och skandalerna under 1900-talet är de mest dominerande bakomliggande faktorerna som i sig gett upphov till nya krav och regleringar.

Torsdagen den 24 oktober 1929 inleddes börskraschen på Wall Street. Denna kom att resultera i att den amerikanska staten som tidigare inte varit delaktig i utformningen av redovisningens reglering började ställa krav på hur redovisningen skulle se ut. (Falkman 2001, s. 14f.) Nya lagar instiftades och normgivande organ som SEC inrättades. Innan kraschen hade de amerikanska revisorerna, som tillhörde antingen AICPA eller AAA, ensamma styrt redovisningens utformning. Som en följd av kraschen började dessa båda organisationer att samarbeta, vilket satte fart på regleringen av den amerikanska redovisningen. AICPA kom senare att utveckla organet APB som i början på 1970-talet ersattes av FASB. Marknadens aktörer, vilka var de största användarna av de externa

redovisningsrapporterna, kom så småningom att ställa egna krav på redovisningens utformning, vilket fick till konsekvens att även dessa fick en plats i redovisningsorganet FASB. (Hendriksen & van Breda 1992, s. 69ff)

Den amerikanska börskraschen fick konsekvenser även i Europa. I Sverige minskade kapitalflödet markant vilket gjorde att Wall Street kraschen blev inledningsfasen till Kreugerkraschen 1932. Kreugerkraschen uppstod på grund av att ägaren till Kreuger & Toll Ivar Kreuger övervärderat sina monopolrättigheter. Anledningen till dessa uppskrivningar var för att han skulle kunna infria de utdelningslöften han givit till de investerare som var involverade i hans affärer. Då inget nytt kapital tillkom samtidigt som han bibehöll de höga utdelningsnivåerna tömdes kassan, och konkursen var ett faktum. Kreuger var av åsikten att den enda information som aktieägare var i behov av var vilken avkastning som företaget gav. Av denna orsak lämnades en mycket knapphändig redovisning av företagets ekonomiska ställning, vilket resulterade i att en full extern insyn i företagets ekonomiska förhållanden inte var möjlig. Ett högre krav på informationsskyldighet hade möjligtvis kunnat dämpa fallet. Krisen som uppstått i Sverige satte ordentlig fart på redovisningsdebatten och utvecklingen såväl nationellt som internationellt. (Jönsson 1991, s. 521ff.)

Femtio år senare upplevde Sverige en bankkras vilken hade sin uppkomst ur en värdenedgång på fastigheter. De svenska bankerna hade lånat ut betydliga mängder kapital med fastigheter som säkerhet. En av orsakerna till att priserna steg på fastigheter var spekuleringen på fastighetsmarknaden. Då värdet på fastigheter steg gavs det också större utrymme till att belåna dem. På 1990-talet vände dock värdestegringen av fastigheter och bankerna kom att stå med säkerheter som inte täckte lånen. Kreditförlusterna var ett faktum. Bankernas täckning för det egna kapitalet sjönk markant och staten gick in som finansiär för att undvika konkurser. (SOU 1995:4) Efter krisen skapade staten nya regler och lagar för att minimera riskerna för liknande scenario. (Boksjö & Lönnborg-Andersson 1994, s. 54ff.).

Ett decennium senare kom en stor skandal att uppstå i ett av Amerikas största bolag Enron. Enrons ledning blåste upp värdet på bolaget genom att manipulera med redovisningen. De ökade kassaflödet, omsättningen och resultatet för att på så vis tillfredsställa sina intressenter. Detta fick i sin tur aktiekursen att stiga genom ökad handel. (<http://www.di.se/nyheter>, 2006-01-30, Olsson) Skandalen i Enron, och i bolag som manipulerat på ett liknande sätt med redovisningen, rubbade förtroendet för finansmarknaden. Sarbanes-Oxely Act infördes i USA

för att förhindra att liknande situationer som Enron skulle kunna återupprepas. Denna lagen ställer högre krav dels på oberoendet av revisorer dels på redovisningen och informationen till marknaden. (Sarbanes-Oxely Act s. 1)

Staten har spelat en betydande roll vid kriser likt ovan nämnda då den har infört nya regler, och därmed påverkat redovisningens utveckling åt ett visst håll. Genom statens reglering av redovisningen ges staten kontroll och ökar därmed sin maktposition i syfte att återställa förtroendet för marknaden. (Streeck & Schmitter 1985, 542ff)

Sverige har följt en kontinental tradition i vilken den svenska staten haft ett direkt inflytande på regleringen av företagens redovisning. Förebilder har varit länder som Tyskland och Frankrike där civilrätt och redovisning haft en uttrycklig koppling till varandra. I västvärlden finns två huvudsakliga redovisningstraditioner; den kontinentala och den anglosaxiska. Dessa skiljer sig huvudsakligen från vilken syn de har på vad som är riktig redovisning. Den kontinentala traditionen anser att det är lagen som skall vara riktlinjen för redovisningen medan den anglosaxiska traditionen tillämpar den rättvisande bilden som huvudprincipen, vilken bäst skall återspegla verkligheten. Genom att se redovisningen i ljuset av den rättvisande bilden tillåts redovisningen vara mer flexibel och inte lika normstyrd som den kontinentala traditionen förespråkar. (Smith 2006 s. 67ff) Efter andra världskriget har den svenska redovisningen influerats mer av den anglosaxiska redovisningstraditionen. (Willmott et al 1992, s. 45.)

I takt med att handeln med aktier blivit allt mer världsomspännande och att det växer upp allt fler multinationella företag ifrån världens alla hörn med olika nationella redovisningsregler har ett behov uppstått av att kunna jämföra företagen med varandra. Detta som en följd av intressenters krav på en jämförbar redovisning som beslutsunderlag vid investeringar. Den Europeiska kommissionen insåg vikten av en enhetlig och gemensam redovisningsstandard och utfärdade därför 2002 en förordning som krävde att alla börsnoterade koncernbolag skulle upprätta redovisning i överensstämmelse med International Accounting Standards (IAS), från och med januari 2005. (FAR 2006 RR 1.00) Denna standard har i hög grad inspirerats av den anglosaxiska traditionen. (Smith 2006, s. 70)

1.2 Problemdiskussion

Redovisningen är i ständig förändring. Ovanstående händelser och faktorer är beviset på detta påståande. Under historiens gång har redovisningen i Sverige reglerats av staten, påverkats av kriser och intressenters krav på upplysningar, samt influerats av andra länders redovisningstraditioner.

Företag idag utvidgar sig inte bara inom landets gränser utan expanderar även på ett internationellt plan. Detta görs i stor utsträckning genom företagsförvärv. Vid företagsförvärv överensstämmer inte alltid priset med de skulder och tillgångar som finns i företaget och den eventuella restpost som uppstår kallas goodwill. (Ljungberg & Philips 2004, s. 42) Denna residual hänförs till immateriella tillgångar vilka ha kommit att få en större betydelse i redovisningen på grund av dels dess beloppsmässiga storlek och dels dess betydelse för företagets förmåga att konkurrera på marknaden. (Deloitte 2005)

Redovisningen av immateriella tillgångar har i Sverige reglerats, innan 2005, av redovisningsrådet genom deras rekommendationer. Detta främst genom RR 1:00. Den 1 januari 2005 ändrades reglerna för svenska börsnoterade koncernbolag då den förordning som ratificerades från EU trädde i kraft. De nya standarderna som berör immateriella tillgångar, IFRS 3 Rörelseförvärv, IAS 36 Nedskrivningar och IAS 38 Immateriella tillgångar, har kommit med många nyheter och förändringar som företagen måste ta ställning till. (Deloitte 2005) Syftet med regleringen är att skapa harmonisering på redovisningsområdet som skulle möjliggöra en förbättring av jämförelsen mellan företag inom EU och mellan andra länder.

Nyhetererna har i stora drag bestått i att företagen, vid företagsförvärv, skall särredovisa goodwill från övriga immateriella tillgångar i den mån det går att fastställa ett tillförlitligt värde på de immateriella tillgångarna. Goodwill, som skall ha en obegränsad nyttjandeperiod, och immateriella tillgångar som har en obegränsad nyttjandeperiod skall inte längre vara föremål för avskrivningar. Istället skall företagen årligen utföra ett nedskrivningstest. Vidare har den nya standarden krav på att goodwill och immateriella tillgångar skall värderas till verkligt värde om det kan fastställas på ett tillförlitligt sätt. Dessa regeländringar kräver att företagen även skall lämna vissa upplysningar kring förfarandet. Upplysningskravet är den objektiva motvikten till den subjektiva värderingen. (Fagerström & Lundh 2005, s. 212ff)

De nya kraven har skapat en offentlig debatt inom redovisningsprofessionen huruvida företagen klarar av att leva upp till de väsentligt utökade redovisningskraven. En internationell undersökning gjord av PWC visar att de största problemområdena med den nya standarden, för 100 brittiska företag, är identifieringen och värderingen av immateriella tillgångar. (DiPiazza 2006) Den svenska debatten som förts i Balans kring den nya standarden begränsar sig till problemidentifiering vilken främst baserats på kvantitativa undersökningar gjorda över året 2005. Dock utelämnas konkreta förslag på problemlösningar.

De nya kraven har skapat en offentlig debatt inom redovisningsprofessionen huruvida företagen klarar av att leva upp till de väsentligt utökade redovisningskraven. En internationell undersökning gjord av PWC rapporterar att företagen generellt sett har svårt att förstå den nya standarden, vilket kan bero på att komplexiteten i regelsystemet har ökat för företagen. Ett av de områden som presenteras utgöra en särskilt svår utmaning för företagen är identifieringen av immateriella tillgångar samt de nya mätreglerna. (PWC 2006, s. 7) Vidare har E & Y utfört en internationell undersökning vilken poängterar att IFRS principer inte är integrerade med varandra vilket får till följd att företagen blir tvingade att göra mer omfattande bedömningar än tidigare. (E & Y 2006, s. 8) DiPiazza (2006) summerar slutsatserna från PWC:s perspektiv av införandet av IFRS som att många länder fortfarande, ett år efter införandet, har en stark nationell anknytning och utformar en egen variant av IFRS. Vidare påtalar DiPiazza att konsekvens i redovisningen, vilket är ett av syftena med den nya standarden, inte betyder att alla företag och länder skall tillämpa IFRS identiskt. Snarare betyder det att en liknande tolkning av samma situation skall göras oavsett land, för att intressenter skall kunna jämföra företagens redovisningar. (DiPiazza 2006) Den svenska debatten som förts i Balans kring den nya standarden begränsar sig till problemidentifiering vilken främst baserats på kvantitativa undersökningar gjorda över året 2005. Dock utelämnas konkreta förslag på problemlösningar.

De undersökningar och artiklar som finns på området, redovisning i förändring, har grundats på Streeck och Schmitters studie. Denna studie resulterade i en förklaringsmodell över vilka faktorer som kan påverka redovisningen. Streeck och Schmitters modell är en del av den institutionella teorin. Denna modell har varit grunden för andra studier av redovisning i förändring därav Jönssons, Puxtys et al samt Willmotts. Resultaten av dessa fyra studier ger för handen att den svenska redovisningen har varit starkt förknippad med kontinental redovisningstradition med en stark stat och en inte fullt lika stark intresseorganisation vid

sidan om. Sedan den sista av dessa studier publicerats 1992 har internationaliseringen gått fram med stormsteg.

I och med att den nya standarden IAS/IFRS började tillämpas från och januari 2005 och Sverige därmed även bytte redovisningstradition är det intressant att se vad som påverkar svenska koncerners redovisningar.

Avsaknaden av en undersökning med ett tidsperspektiv med fokus på immateriella tillgångar vid företagsförvärv leder till att författarna ämnar kartlägga hur utvecklingen vid redovisningen av dessa tillgångar sett ut på 2000-talet. Detta för att ge debatt en historisk grund att stå på som kan hjälpa till att skapa en förståelse för dagens situation.

Då en ny standard införts på området för studien, samt ett tidsperspektiv är för handen, kan det vara på sin plats att studera och analysera vilken påverkan själva regleringsindikatorn de facto har på företagens redovisning av immateriella tillgångar. Som analysverktyg vid förståelsen av påverkansfaktorer för redovisningen används här institutionell teori.

Med ovanstående som bakgrund framgår att det finns flera faktorer som kan påverka redovisningen och det har inte gjorts några undersökningar om vad som kan påverka ett företags redovisning av immateriella tillgångar. Uppsatsen avsikt är därför att fylla detta tomrum som uppstått efter införande av IFRS. Denna avsikt utmynnar i forskningsfrågan:

Hur har svenska börsnoterade företag på Nordiska börsens OMX30-lista redovisat sina immateriella tillgångar vid företagsförvärv på 2000-talet?

Internationella undersökningar visar på att företagen haft svårt att förstå och få grepp om den nya standarden. Som en följd av debatten och ovan nämnda forskningsfråga uppstår ytterligare en intressant forskningsfråga:

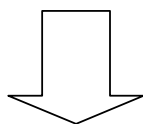
Hur skapas förståelse för redovisningsreglerna för svenska företag utifrån institutionell teori?

1.3 Syfte

Uppsatsens syfte är att visa hur svenska börsnoterade företag på Nordiska börsens OMX30-lista redovisar sina immateriella tillgångar vid företagsförvärv på 2000-talet och därefter se vad som kan skapa bättre förståelse för redovisningsreglerna genom att tillämpa institutionell teori.

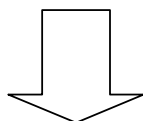
1.5 Disposition

1. Inledning



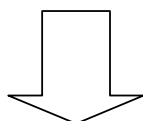
I kapitel 1 introduceras uppsatsens ämne genom att ge en bakgrund till redovisningens historiska utveckling och reglering. Vidare förs en problematisering kring redovisningen av immateriella tillgångar vid företagsförvärv.

2. Teoretisk referensram



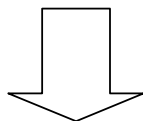
I kapitel 2 presenteras traditioner, principer och teorier som anses kunna påverka redovisningen. Den teoretiska referensramen används sedan för att analysera empirin i resultatredovisningen, vilket utmynnar i en slutdiskussion.

3. Metod



I kapitel 3 presenteras det kvantitativa tillvägagångssätt som använts vid genomförandet av den empiriska studien. Vidare redogörs kort för den teoretiska referensinsamlingen.

4. Resultatredovisning



I kapitel 4 redogörs för den empiriska studiens resultat ifrån granskningen av årsredovisningar. Vidare analyseras och diskuteras det empiriska materialet i förhållande till den teoretiska referensramen.

5. Slutdiskussion

I kapitel 5 besvaras forskningsfrågorna, och det teoretiska bidraget presenteras. Uppsatsen avslutas med författarnas reflektioner över studiens slutsatser samt förslag på fortsatt forskning.

2 Teoretisk referensram

I detta kapitel kommer redovisningstraditioner, redovisningsprinciper samt valda delar av institutionell teori att behandlas för att ge en referensram till den empiri som senare avses att presenteras.

2.1 Inledning

Författarna ämnar besvara uppsatsens syfte genom att se på om företagen i sina årsredovisningar följer aktuell standard vid redovisningen av immateriella tillgångar. Standarden, och redovisningen i sin tur påverkas av en rad faktorer, ur vilka det i teorikapitlet valts att behandla redovisningstraditioner, redovisningsprinciper samt institutionell teori.

Traditioner visar att normering är en produkt av den historiska utvecklingen. Dessa traditioner kan hjälpa till att förklara den fortsatta utvecklingen på redovisningsområdet. Redovisningsprinciperna har genom tiderna haft en markant betydelse för redovisningens utformning då dessa haft som uppgift att säkerställa de finansiella rapporternas relevans och tillförlitlighet. Då de svenska koncernerna idag skall tillämpa IAS/IFRS ges en presentation av den effekt denna reglering har på dels svenska redovisningstraditioner, dels svenska redovisningsprinciper. Vidare redogörs för de kvalitativa egenskaper som IASB:s ramverk förespråkar för att det skall kunna ske en harmonisering inom EU på redovisningsområdet. Den nya standarden som referensram introduceras härmed, dock görs ingen ingående beskrivning av dess regelverk då de aktuella kraven, för vår uppsats, som standarden ställer skildras i resultatredovisningskapitlet i samband med empirigenomgången. Slutligen behandlas institutionell teori, vilken förklarar kontrollmekanismer som kan påverka redovisningen och dess normering.

Framlagda teorier appliceras på regleringen samt redovisningen, och utgör härmed det verktyg som används vid analysen av empirireultatet. Genom att studera vad teorierna skildrar för påverkansfaktorer på standarderna, studeras årsredovisningarna för att utröna om

företagen följer standarden och därefter få en förståelse för vad som påverkar hur svenska börsnoterade koncerner redovisar.

2.2 Traditioner i den internationella redovisningen

Redovisningspraxisen och normeringen idag är inte resultatet av en gång för alla fastslagna principer utan är i hög grad en produkt av den historiska utvecklingen. Christopher Nobes klassificerar i sin artikel "A judgemental international classification of financial reporting practices" två traditioner som styr den finansiella redovisningpraxisens utveckling på ett internationellt plan; den anglosaxiska respektive den kontinentala traditionen. Dessa redovisningstraditioner kan förklara varför länders reglering skiljer sig åt, men även hjälpa till vid förståelsen av den fortsatta utvecklingen på redovisningsområdet såväl nationellt som internationellt sett.

2.2.1 Den anglosaxiska traditionen

I den anglosaxiska traditionen har redovisningen i mycket liten utsträckning byggts på av staten instiftade lagar. Regleringen har istället baserats på sedvanerätt som kompletterats med normerande rättsfall i domstolar. En konsekvens av denna tradition är att redovisningen i hög grad utvecklats av redovisningsprofessionerna, vilka anses inneha en normgivande funktion i de länder med anglosaxisk tradition. Redovisningen bygger på en frivillig reglering, vilken sker främst i den privata sektorn. (Smith 2006, s. 68)

De privata intressena har en framträdande roll i de anglosaxiska länderna. Orsaken till detta går att finna i företagens ägarstruktur. De anglosaxiska ländernas företag har i stor utsträckning varit börsnoterade företag med en spridd ägarskara, vilka inte har tillgång till intern information utan är hänvisade till företagens externa rapporter. Utifrån detta förhållande ställer aktieägarna krav på att företagens redovisning speglar en sann och rättvis ("true and fair") bild av företagens ekonomiska ställning. (Smith 2006, s. 68)

Då det i princip inte föreligger någon koppling mellan redovisningen och beskattningsreglerna i de länder som tillhör den anglosaxiska traditionen har redovisningen i större utsträckning, än i de kontinentala, kunnat tillgodose marknadens krav på information. (Smith 2006, s. 69f) Exempel på länder med en anglosaxisk tradition är Australien, Storbritannien, Holland samt USA (Nobes 1983, s. 12f.).

2.2.2 Den kontinentala traditionen

Den kontinentala traditionen är, legalistisk, baserad på nedskrivna lagar. Detta innebär att staten har haft ett direkt inflytande i regleringen och styrningen av företagens redovisning. (Nobes & Parker 1995, s. 12f.). Staten har dock valt att endast detaljreglera själva formen för redovisningshandlingarna, benämningarna och ordningsföljderna på poster etc., och lämnat ett spelrum för värderingsfrågorna. I vissa fall har civillagstiftningen angett högsta tillåtna värden och skattelagstiftningen lägsta tillåtna värden för att inte företagets utrymme skall bli allt för stort. (Smith 2006, s. 68f)

Företrädesvis har redovisningskåren i de kontinentala länderna innehaft en svagare ställning vid utformningen av företagens externa redovisning. I Sverige har emellertid FAR och RR spelat en framträdande roll då dessa ger ut redovisningsrekommendationer som är allmänt accepterade. (Puxty, Willmott, Cooper, Lowe, s. 287)

Enligt den kontinentala legalistiska tanken är en korrekt redovisning en redovisning som överensstämmer med lagen. Försiktighetsprincipen har varit en grundläggande princip i traditionen då denna främst anses uppfylla borgenärsgruppens behov av skydd för sina utestående fordringar. Försiktighet vid värderingen av tillgångar och skulder förhindrar att företagen dräneras på kapital genom utdelningar av realiserade vinster som sedan visar sig inte ha existerat. (Nilsson 2005, s. 34) Exempel på länder med en kontinental tradition är Tyskland, Frankrike, Spanien och Sverige. (Smith 2006, s. 68f)

2.2.3 IAS framväxt

Under de senaste decennierna har länder med en kontinental tradition kommit att använda sig av delar av den anglosaxiska redovisningstraditionen. Detta som en konsekvens av bland annat uppkomsten av multinationella företag, Storbritanniens inträde i EU samt en internationell standardisering – IAS – som väsentligen bygger på den anglosaxiska traditionen. (Smith 2006, s. 70)

Begreppet ”true and fair” har som en följd av Storbritanniens inträde i EU upphöjts till en övergripande princip i EU:s redovisningsdirektiv. Effekten av införandet är dock oklar, då begreppets innebörd fått olika tolkningar beroende av vilken tradition som används vid tolkningsprocessen. Den anglosaxiska traditionens tolkning innebär att det är tillåtet för företag att avvika från lagar och standarder för att kunna avbilda verkligheten i företaget på ett

sätt som uppfattas som rättvisande. Den kontinentala traditionens tolkning av begreppet förhåller sig motsatsvis, det vill säga att en rättvisande bild innebär att redovisningen skall upprättas strikt i enlighet med lagar och standarder. (Smith 2006, s. 70)

IASB, en privat finansierad normbildare, är en organisation som framförallt stått för den internationella standardiseringen av redovisningen. (Nilsson 2005, s. 90) Organisationen har vid utarbetandet av sina standarder påverkats av dels den anglosaxiska traditionen dels av FASB:s tidigare utgivna standarder. (Smith 2006, s. 70) Den största skillnaden mellan de två organisationernas standarder är den mindre detaljrikedomen i IASB:s standarder. (Nilsson 2005, s. 95)

EU-kommissionen beslutade 2002 att anta IASB:s förslag på en internationell standard då insikten om att den själv inte klarade av att reglera den snabba utvecklingen på redovisningsområdet. (Smith 2006, s. 71) Beslutet kom till uttryck i IAS-förordningen, vilken innebar att alla publika företag från och med 2005 skulle upprätta sin koncernredovisning i enlighet med internationella standarder; IAS samt IFRS. Denna utveckling mot en internationell standardisering kan sägas ha inneburit att den kontinentala traditionen fått stå tillbaka för den anglosaxiska. Med hänsyn till att svenska företag de facto skall anpassa redovisningen till ett för dessa främmande synsätt, anglosaxisk tradition, kommer att innebära en utmaning för den svenska harmoniseringen. (Fagerström 2005, s. 9f) I Sverige var det tidigare främst RRs rekommendationer på redovisningsområdet som var normgivande för svenska företag. RR har kontinuerligt implementerat IASB:s standarder i den utsträckning som var förenlig med ÅRL, vilket inneburit att rekommendationerna till mer än 90% varit i överensstämmelse med IASB:s standarder. (Smith 2006, s. 70f) Ett av de områden som inte varit i överensstämmelse, och därmed innebär nya regler för företagen att ta hänsyn till, är identifieringen och värderingen av immateriella tillgångar samt hanteringen av goodwill vid företagsförvärv enligt IFRS 3 och IAS 38. (Axelman, Phillips, Wahlquist 2003, s. 12)

2.3 Principer i den internationella redovisningen

2.3.1 IASB:s ramverks kvalitativa egenskaper

Syftet för ett ramverk är att det skall utgöra en strukturerad teori. Enligt IASB skall den kvalitativa karaktären av den finansiella informationen mätas efter fyra kvalitativa egenskaper; begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. De egenskaper som är intressanta för denna studie är tillförlitlighet och jämförbarhet. (Fagerström 2005, s. 12ff)

Tillförlitlighet handlar om redovisningens förmåga att avbilda en ekonomisk verklighet vilket bland annat innefattar att ge en *rättvisande bild* av företaget. (Smith 2006, s. 26) Olika metoder för värdering samt identifiering av immateriella tillgångar kan anges som exempel på faktorer som kan skada redovisningens tillförlitlighet. Ett annat kriterium på tillförlitlighet i IASB:s föreställningsram är *försiktighet*. Att iaktta försiktighet i redovisningen innebär ett högre krav på att inte överskatta tillgångars värde jämfört med kravet på att inte göra en felskattning i motsatt riktning. Det framhävs särskilt att kravet inte får tolkas som att avsiktliga undervärderingar av tillgångar skulle vara tillåtna. (Smith 2006, s. 30)

Jämförbarhetskriteriet syftar dels på jämförbarhet mellan företag dels på jämförbarhet över tiden. Jämförbarhet mellan företag inverkar på informationens relevans och tillförlitlighet. Redovisningsinformationen blir användbar för investerare och andra intressenter då redovisningsmått är jämförbara. Problemet är att många företag använder olika redovisningsmetoder. (Falkman 2000, s. 68) Detta inte minst ifråga om identifiering av immateriella tillgångar. Kravet på jämförbarhet kräver att användarna av de finansiella rapporterna vet vilka spelregler som gäller. Utgivna rekommendationer och standarder motsvarar dessa spelregler som syftar till att reducera olikheter i redovisningen genom att minska antalet använda metoder. Standardisering kan således ses som en nödvändighet för att möjliggöra jämförelser. Detta förutsätter att företagen följer angivna spelregler. Smith (2006) menar att den utsträckning i viken företagen följer spelreglerna är beroende av dels vilka sanktioner som finns och dels av den upplevda legitimiteten i regelsystemet. Ifråga om den upplevda legitimiteten har den historiska utvecklingen på redovisningsområdet stor betydelse, eftersom traditionen i sig har en legitimerande funktion.

Jämförbarhet över tiden har en direkt betydelse för redovisningens prognosrelevans och innebär att lika händelser skall redovisas på samma sätt som tidigare år. Kravet får dock inte innebära att företagen låter bli att anpassa sig till nya rekommendationer eller standarder. För att upprätthålla kravet på jämförbarhet vid byte av regelverk skall företagen räkna om tidigare års jämförelsebelopp till förevarande regelverk samt visa vilken effekt förändringen haft på företagets räkenskaper. (Smith 2006, s. 31f) Införandet av IFRS/IAS innebär att företagen har att iaktta ovanstående krav för att upprätthålla en god jämförbarhet.

2.3.2 Svenska redovisningsprinciper

I Sverige har de svenska redovisningsprinciperna genom tiderna haft stor betydelse för hur redovisningen skall utformas. Några av de mest framträdande principerna har varit realisationsprincipen, försiktighetsprincipen, väsentlighetsprincipen, objektivitetsprincipen, konsekvensprincipen samt kongruensprincipen. (Nilsson 2005, s. 32ff) När det saknats en lagregel eller en rekommendation har principerna haft en framträdande roll när det gäller att utröna huruvida god redovisningssed har uppfyllts. Principernas huvudsakliga syfte har varit att säkerställa att de finansiella rapporterna ger information som är relevant och tillförlitlig. (Fagerström 2005, s. 25)

Det har i Sverige inte tidigare skapats någon nationell motsvarighet till ramverket, utan RR har satsat på en översättning av IASC:s tidigare nämnda internationella ramverk. (Nilsson 2005, s. 18) Fagerström (2005) skriver att i och med införandet av IFRS/IAS kommer troligtvis det starka redovisningsprincipitänkandet som svensk redovisning besitter i framtiden få ge vika för ramverkets inriktning mot de kvalitativa egenskaperna. IASB:s värdebaserade modell kommer även denna att få företräde framför den traditionella svenska transaktionsinriktade redovisningsmodellen. Konsekvensen av detta blir att realisationsprincipen ges mindre betydelse och att balansräkningens poster marknadsvärderas i större utsträckning.

Införandet av IASB:s regelverk innebär också en nedtoning av försiktighetsprincipen, vilken enligt IASB är en underliggande princip till den kvalitativa egenskapen tillförlitlighet medan det i Sverige är en fristående princip som lagts stor vikt vid genom tiderna. Detta innebär ett företräde för värdering till verkligt värde, i jämförelse med värdering enligt lägsta värdets princip eller anskaffningsvärdeprincipen som försiktighetsprincipen förespråkar. Matchningsprincipen, med värdering till verkliga värden, kommer därmed få en större betydelse i svensk redovisning än tidigare. (Fagerström 2005, s. 29) Faktumet att mindre vikt läggs vid försiktighetsprincipen kan innebära att jämförbarheten mellan företag samt mellan perioder blir bättre då det "asymmetriska risktagandet" vad gäller under- och övervärderingar av immateriella tillgångar inte längre är för handen. (Smith 2006, s. 88)

2.4 Institutionell teori

För att förstå och kunna sätta händelser i sitt rätta sammanhang är det viktigt att ha vetskap om hur redovisningen vuxit fram och utvecklats. Genom att se delar av redovisningens

historia kan man lättare förstå vad som händer idag och se vad som kommer att påverka redovisningen i framtiden. (Riahi-Belkaoui 2004, s. 13) Vid tillämpning av institutionell teori fås en referensram för att lättare kunna få en förståelse för redovisningens förändringar. Institutioner är ett centralt begrepp inom teorin. En institution är en miljö som valt att tillämpa samma spelregler och värderingar. Ett företags verksamhet måste således följa de regler och normer som institutionen fastställer för att kunna uppfattas som legitimt. Dessa regler behöver ej vara av rättslig karaktär utan kan styras av allmänna värderingar och praxis. (North 1993, s. 20ff) Institutionell teori beskriver bland annat vad som påverkar förändringar i redovisningen. En utgångspunkt är den modell som tas fram i Streecks och Schmitters artikel (1985).

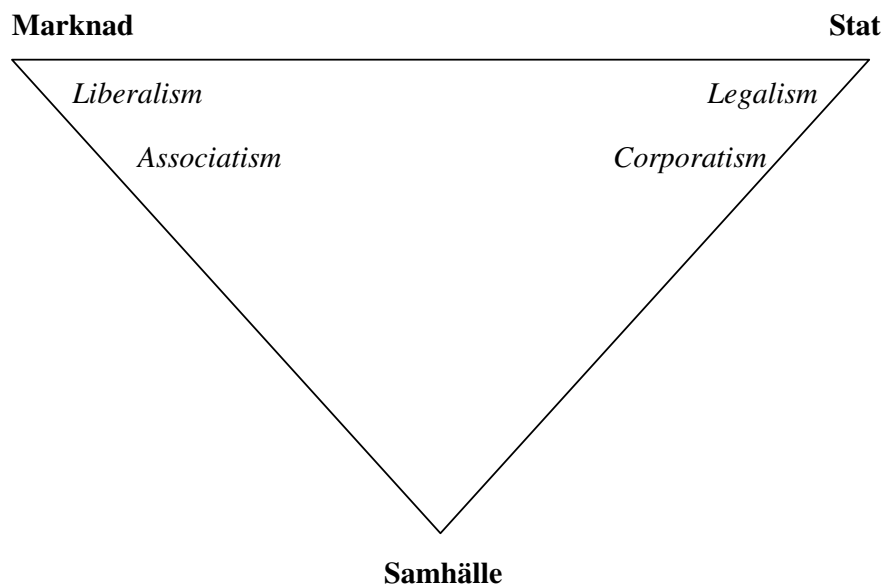
Streeck och Schmitter urskiljer tre olika kontrollmekanismer för reglering av redovisning; staten, marknaden och samhället. Utifrån dessa kontrollmekanismer härleds från var och en av dem en princip; Hierarchical control, Dispersed competition och Spontaneous solidarity. *Hierarchical control* visar hur staten kontrollerar och bibehåller ordning genom att stifta lagar och regler. *Dispersed competition* visar hur ekonomiskt effektiva transaktioner skall göras på marknaden samtidigt som kundnöjdhet bibehålls. *Spontaneous solidarity* handlar om att olika intressegrupper i samhället skapar regleringar och rekommendationer i förhållande till deras värderingar och behov.

Enligt Streeck och Schmitter agerar aldrig dessa tre kontrollmekanismer ensamt utan samverkar alltid i viss mån med varandra. Det kan därför uppstå spänningar som gör att de inte kontrolleras fullt ut. Det går därför inte att analysera en reglering utifrån endast en princip utan att man är tvungen att beakta alla tre principer samtidigt.

Modellen som Streeck och Schmitter tagit fram har varit utgångspunkten i en artikel skriven av Puxty et al. (1987) som analyserat redovisningens reglering i fyra olika länder; Tyskland, Sverige, Storbritannien och USA. I artikeln framgår hur regleringarna i de olika länderna behandlas i praktiken. Puxty et al visar att de tre olika kontrollmekanismerna påverkar samtidigt fast i olika grad i de fyra länderna. Puxty kallar den traditionen där staten, utifrån lagar och regler, har det största inflytandet i styrningen av redovisning för *legalism*. Motsatsen till legalism är *liberalism*, det vill säga att det som styr regleringen av redovisningen är marknadens krav och behov. De två ytterligheter, staten och marknaden, existerar inte till fullo i något av de undersökta länderna. Det går dock att se vilken av de två traditionerna som har den övervägande betydelsen för styrning och reglering av redovisningen. Puxty illustrerar

detta med en modell (se figur 1) där marknad och stat båda påverkar redovisningen i länder som USA och Tyskland men i olika utsträckning.

Figur 1



(Puxty 1987 s.283)

I Puxtys (1987) artikel framgår vidare att samhället, den tredje och sista komponenten, spelar en viktig roll för reglering av redovisningen i vissa länder. I dessa länder förekommer föreningar som har en stark ställning i förhållande till staten och marknaden. Genom sin expertkunskap kan de påverka regleringen av redovisningen. Dessa föreningar kan styra debatten mot antingen staten eller marknaden beroende på var den normgivande makten finns. De fall då föreningarna låter regleringarna styras mot staten för att tillfredställer dess behov benämns som *corporatism*. När föreningarna styr sin normgivning mot marknadens krav betecknas det som *associatism*. Av de undersökta länderna i artikeln exemplifieras Tyskland tillämpa en associatistisk redovisning medan USA tillämpar en corporatistisk. Sverige däremot klassificeras som ett land som lyder under corporatismen på grund av den omfattande statliga inblandningen, samtidigt som FAR och RR har betydande roller i regleringen av redovisningen. Detta visar på att det finns en gråskala mellan de olika styrsätten. Puxty et al. kritiserar bland annat Streeck och Schmitters modell för att det finns begränsningar i den för att kunna tillämpas som ramverk. Författarna syftar på att man inte kan fokusera på nationalstaten i den utsträckning som modellen gör utan hänsyn måste även tas till de alltmer betydelsefulla internationella regleringsinstitutionerna.

Streecks och Schmitters modell med de tre kontrollmekanismerna tillämpas även av Jönsson i sin artikel (1991). Jönsson analyserar bland annat den svenska utvecklingen inom redovisningen utifrån utvecklingen på tre områden kommunal redovisning, finansiellredovisning samt den interna kostnadsredovisningen. I artikeln menar Jönsson att de skillnader som finns inte enbart beror på de tre kontrollmekanismerna som Streeck och Schmitter har identifierat utan att en fjärde förändringsfaktor har haft betydelse, nämligen en historisk förklaring.

Vidare menar Jönsson att redovisningsreglering uppkommer när ett behov av reglering har identifierats. Framstår en förening som trovärdig nog kan denna komma att bli normgivare. Detta påstående baseras på de studier han gjort av de tre olika områdena. Det Jönsson kallar *legitimitet* är när en förening får sådan respekt från omgivningen att de regler som den skapar inte ifrågasätts. Ur ett svenskt perspektiv representerar FAR den organisation som skulle kunna representera föreningen. Jönsson beskriver att FAR historiskt sett haft ett viktigt inflytande på den svenska redovisningsregleringen. FAR har dock inte utan ansträngning och kurtiserande kunnat påverka utvecklingen då staten varit en stark normgivare. Att FAR har kunnat ha ett sådant inflytande beror till viss del på att den svenska staten tillåtit föreningen att påverka regleringsarbetet. Dock bekräftar Jönsson (1991) att marknaden fått allt mer inflytande över redovisningen sedan 1960-talet. Föreningen har som normgivare möjlighet att använda sin expertis och påverka utvecklingen av redovisningsstandards så att de passar dess intressen. Den offentliga debatten som förändrare av redovisningen har tidigare varit kraftfullare i Sverige men har tappat i styrka de senaste decennierna enligt Jönsson (1991).

Jönssons artikel stärker Puxtys teorier om hur den svenska redovisningsregleringen är uppbyggd men gör även en djupare analys för att finna historiska förklaringar. Genom att använda Puxtys artikel (1987) utifrån Streecker och Schmitters modell identifieras utbredningen av intresseorganisationers påverkan på den svenska redovisningsregleringen.

Willmott et al. (1992) använde sig av Streeck och Schmitter, 1985 och Puxty et al., 1987 tidigare studier som bas för sin egen forskning inom redovisningens förändring. De undersökte regleringen av redovisningen i fyra kapitalistiska länder. Genom att upprätta konventionella analyser av regleringen i redovisningen och redovisare menar Willmott (1992) att tonvikten bör läggas på självreglering i överenskommelse med redovisningsprofessionen. Det är alltså revisorer som skall utveckla och ta fram redovisningsregler. Dessa experter skall

således vara styrda av sin egen professionalism, etiska regler och praxis. De analyser som revisorerna gör skall därefter kontrolleras av staten. Mot bakgrund av ovan anser Willmott att den historiska utvecklingen i olika länder är en viktig faktor för tillkomsten av och framställande av redovisningen i de nu aktuella länderna. Willmott är ense med Streeck och Schmitters och den modell de tagit fram om att det således är en blandning av de tre principerna som styr regleringen av redovisningen.

2.5 Sammanfattning av kapitlet

Teorikapitlet redogör för de traditioner, principer samt teorier som är applicerbara på den andra forskningsfrågan. Kapitlet inleds med en beskrivning av de två dominerande redovisningstraditionerna; anglosaxisk samt kontinental tradition. Sverige har historiskt sett varit ett land som följt den kontinentala traditionen, men i och med införandet av den nya standarden, vilken bygger på en anglosaxisk tradition har Sverige kommit att få ge vika för denne. Bytet av standard samt tradition innebär också att de svenska redovisningsprinciperna, däribland försiktighetsprincipen, ges mindre betydelse samtidigt som IASB:s kvalitativa egenskaper, med jämförbarhet i fokus, ges en mer framträdande roll.

Härefter ges en presentation av institutionell teori som urskiljer tre kontrollmekanismer för reglering av redovisning; marknaden, samhället och staten. Puxty et al placerar Sverige som ett legalistiskt land då staten, utifrån lagar och regler, haft det största inflytandet i styrningen av redovisning. Sverige benämns även som ett korporatistiskt land då föreningar, som ingår i samhället, haft en roll i regleringen av redovisningen och påverkat redovisningen genom att styra debatten mot staten. Att föreningar, såsom FAR, historiskt sett haft inflytande bekräftas av Jönsson även om han betonar att staten haft det avgörande ordet. Jönsson påtalar vidare att den offentliga debatten som förändrare av redovisningen tidigare har varit kraftfullare i Sverige men har tappat i styrka de senaste decennierna. Framlagda teorier används som verktyg vid analysen av empiriresultaten i resultatredovisningskapitlet.

3. Metod

I detta kapitel presenteras samt motiveras valda metoder samt tillvägagångssätt som används i studien. Avslutningsvis förs en diskussion angående uppsatsens trovärdighet.

3.1 Val av ansats

3.1.2 Deskriptiv och normativ ansats

Valet av vetenskaplig ansats styrs av det syfte forskaren har med undersökningen, vilket kan vara deskriptivt eller normativt. Med ett deskriptivt syfte beskriver forskaren hur ett fenomen är i praktiken. Ett normativt syfte utgår från att forskaren har för avsikt att visa på hur någonting bör vara. (Patel & Davidson 1994, s. 11)

Empiristudien har för avsikt att visa på hur någonting är i praktiken för att därefter koppla detta till teorin, vilket medför att undersökning får ett deskriptivt syfte. Faktumet att det saknas en genomgång av aktuellt material bidrar till förväntningen undersökningen kan hjälpa till att förklara mer inom detta område.

I resultatredovisningskapitlet tas utgångspunkt i empirimaterialet. Därefter analyseras detta med hjälp av utvalda teorier, och i förekommande fall ge ett bidrag till forskningen om vad som kan förändras inom vårt utvalda område. Författarna har inte för avsikt att ge konkreta ändringsförslag men har intentionen att uppmärksamma ett verktyg som kan användas för eventuell problemlösning, vilket resulterar i att uppsatsen även får ett normativt inslag.

3.1.3 Deduktiv ansats

En deduktiv ansats tar utgångspunkt från den befintliga teorin utifrån vilken forskaren deducerar en eller flera hypoteser som skall underkastas en empirisk granskning. Utifrån de empiriska undersökningarna kan sedan en teori få förstärkt eller försvagad tillit. Teorin och hypoteserna som deducerats kommer att styra datainsamlingsprocessen. När empiriundersökningen genomförts skall forskaren jämföra resultaten från empiristudien med hypoteserna som antingen bekräftas eller förkastas. (Bryman & Bell 2005, s. 23)

Initialt undersöktes relevanta informationskällor inom undersökningsområdet för att se vad som skulle ingå i studien, och vad som kunde hjälpa till för att tolka forskningsfrågorna. Utifrån teorin härleddes hypotesen att företag inte redovisar lika sinsemellan oberoende av standard och tid. Denna hypotes som deducerats utifrån teorin applicerades därefter på praxisen, vilken bestod av 29 företags årsredovisningar under åren 2000-2006. Den valda teorin, institutionell teori, tillämpas härmed på ett nytt praktiskt område – redovisning av immateriella tillgångar vid företagsförvärv.

3.1.4 Kvantitativ metod

När val av ansats fastställts är nästa steg att bestämma hur data skall samlas in, det vill säga metodval. Vid val av metod skall syftet, problemställningen samt den verklighet som skall studeras vara avgörande. (Andersen 1998, s. 31)

För att uppnå syftet används en kvantitativ metod då denna ger möjlighet att studera en större mängd data på ett strukturerat sätt. Syftet innefattar en kartläggning av förvärv under en period av sex år. Då relativt lite information söks om många undersökningsenheter är den kvantitativa metoden med en dokumentstudie av årsredovisningar att föredra framför den kvalitativa metoden. Vidare är det en fördel att använda sig av dokument i form av årsredovisningar då dessa är allmänt tillgängliga varför en kontroll eller eventuell upprepning av studien med fördel kan vidtas med samma material som underlag.

Studiens kvantitativa del utgörs av en undersökning av 29 årsredovisningar från olika sektorer sex år tillbaka. Valet av sex år hänför sig till det faktum att det inför årsskiftet 2005 infördes en ny standard i Sverige. Studien har ett tidsperspektiv för handen då avsikten är att undersöka om det går att se skillnader i företagens redovisningar dels innan standardskiftet dels efter standardskiftet varför en period av några år är att föredra då undersökningens tillförlitlighet blir högre med en längre tidsperiod för att finna eventuella skillnader.

3.1.5 Val av undersökningsvariabler

Vid valet av undersökningsvariabler, och därmed formulering av frågor för empiriundersökningen, finns det två generella tumregler; att alltid ha undersökningens problemformulering i åtanke samt att precisera vad man är ute efter. (Bryman & Bell 2005, s. 183) Empirifrågor formulerades utifrån uppsatsens syfte och därtill hörande forskningsfråga,

aktuella regelverk samt den offentliga debatten kring IFRS 3. Vid formulerandet av frågorna togs även hänsyn till tre perspektiv som ämnades studera i årsredovisningarna. De tre perspektiven som författarna avsåg att undersöka var om det förelåg skillnader i företagens årsredovisningar dels mellan företagen, dels över tiden, och dels i förhållande till aktuellt regelverks krav.

Utifrån de tre perspektiven formulerades så öppna frågor som möjligt, då dessa kan ge svar som både tillåter att se på om företagen följer regelverkens krav samt svar som tillåter att urskilja olikheter mellan företagens redovisningar som i sin tur kan inverka negativt på användarnas förmåga att jämföra företagen. Vissa av frågorna går dock att svara enbart ja eller nej på men dessa svar har utvecklats genom att ställa upp olika kategorier av svarsalternativ utefter vad som framkommit för svar under studiens genomgång av årsredovisningarna. Detta för att kunna upptäcka skillnader mellan företagens redovisningar.

Fördelen med öppna frågor är att de lämnar utrymme för många svar och passar därmed bra för en utforskning av nya områden som ännu inte kartlagts. Nackdelen med öppna frågor är att svarsvariationen kan bli för stor så att jämförbarheten kan bli lidande. Genom att gruppera svarsalternativen i olika svarskategorier minimeras denna nackdel. (Bryman & Bell 2005, s. 177f) Utefter de olika svaren på frågorna som uppkom vid genomgången av årsredovisningarna delades dessa in i olika kategorier av svarsalternativ som fick en specifik siffra. De siffror som fördelats till svaren användes sedan då informationen bearbetades med datorns hjälp. För att underlätta förståelsen av de olika svarskategorierna illustreras dessa med exempel hämtade från årsredovisningarna.

3.2 Referensinsamling

Primärdata är data som forskaren tar fram för ett bestämt ändamål. Sekundärdata är information som finns dokumenterad, men som inte är insamlad eller sammanställd specifikt för den egna studien. (Lundahl, Skärvad 1999, s. 131) Uppsatsen bygger på sekundärinformation i form av årsredovisningar, litteratur samt artiklar.

För att finna relevant sekundärinformation användes Lunds universitets bibliotekskatalog Lovisa, genom vilken flertalet böcker hittats. Artiklar har funnits med hjälp av databaserna ELIN och FAR Komplet. Sökorden som främst har använts för att avgränsa letandet har varit immateriella tillgångar, IAS 38, IFRS 3, företagsförvärv, och intangible assets. Företagens

årsredovisningar hittades på deras hemsidor, vilka det fanns länkar till på den nordiska börsens hemsida.

3.2.1 Källkritik

De tre viktigaste kriterierna vid bedömningen av källornas äkthet är samtidskrav, tendenskritik samt beroendekritik. Samtidskravet innebär att källorna som används skall vara aktuella. (Eriksson, Wiederheim 2001, s.151) I studien tillämpas källor och referenser som är aktuella utifrån utvecklingen på forskningsområdet. Angående metodböckerna har dessa generellt sett haft en äldre årgång. Författarna anser dock inte att kvaliteten på studien sjunker då metodlära är ett forskningsområde som i allt väsentligt inte förändrats mycket över tiden.

Tendenskritik syftar på de problem som kan uppstå när en forskare vinklar sin skrift på grund av att denna har ett egenintresse däri. (Eriksson, Wiederheim 2001, s.151) Det har genomgående intagits ett kritiskt förhållningssätt och granskning har skett objektivt och opartiskt i samtliga källor så långt som möjligt. De artiklar och skrivelser som använts i teorin kommer från internationella tidskrifter med gott rykte, samt hög trovärdighet. Vid studerandet har den offentliga debatten i Sverige granskats i den svenska revisorskårens facktidsskrift granskats. Årsredovisningarna från de utvalda företagen är skrivna utifrån företagets perspektiv och deras egenintresse, vilket får till konsekvens att informationen kan vara vinklad, och möjligtvis i förekommande fall utelämnad.

Slutligen skall hänsyn tas till beroendekritik, vilken innebär att källor är beroende av varandra och hänvisar till samma källa. (Eriksson, Wiederheim 2001, s.151) Upphovsmakarna till artiklarna som används i teorikapitlet hänvisar till varandra och utvecklar på så vis varandras slutsatser. Vidare är det viktigt att undersöka om en källa är vad den utger sig för att vara, vilket är ett problem som ökar vid användning av digital information, t ex via Internet. (Eriksson, Wiederheim 2001, s.151) Författarna har på grund av föregående undvikit att använda sig av källor hämtade från Internetsidor.

3.3 Granskning av årsredovisningar

Nedan följer metoden för den del av uppsatsen som innebär en granskning av årsredovisningar utgivna av de på Nordiska börsens OMXS30-lista noterade företag under 2005.

3.3.1 Urval av företag

Det totala antalet enheter i en studie kallas population. Då det kan vara svårt att undersöka alla enheter i en population på grund av faktorer som gör den svårhanterlig är det tillåtet att göra ett urval ur populationen. (Bryman & Bell 2005, s. 121) För att få fram ett lämpligt urval av populationen av svenska koncernföretag utgick vi från den Nordiska Børsen.

Valet av lista föll på OMXS30-listan. Anledningen till detta är att denna representerar de största koncernerna samt mest omsatta aktierna värdemässigt sett på børsen. OMX Stockholm 30 är Nordens mest kända och använda index. (<http://omxgroup.com/nordicexchange>) Koncernerna på listan återspeglar de företag som har störst möjlighet att följa standardens krav då de besitter stora resurser. Då dessa aktier är de mest omsatta är det troligt att användargruppen är av betydlig storlek varför en undersökning av dessa företags årsredovisningar kan vara betydelsefullt för en större population människor.

Inledningsvis studerades de elektroniska versionerna av årsredovisningarna utgivna av de på den Nordiska Børsens OMXS30-lista noterade bolagen, vilka var 29 till antal, i syfte att göra en utvärderande undersökning. Förstudien syftade dels till att plocka ut de företag som redovisar enligt svenskt regelverk dels till att urskilja de koncerner som gjort företagsförvärv under de sex utvalda åren. Denna förstudie resulterade i vetskapen om att 20 koncerner redovisade enligt svenska regler i sina redovisningar, samt att 18 koncerner en eller flera gånger genomfört rörelseförvärv under de sex åren.

3.3.2 Bortfall

Det ursprungliga urvalsunderlaget bestod av 29 företag. Efter en första genomgång av årsredovisningarna visade det sig att 20 stycken hade redovisat enligt svenska regler innan 2005. De koncerner som redovisat enligt annat än svenskt regelverk, det vill säga 9 stycken, ses som en urvalsgrupp för sig, och betraktas därför inte som bortfall utan kommer att ingå i empirin samt analyskapitlet.

Av de resterande 20 koncernerna uppvisade ett företag i sina årsredovisningar över huvudtaget inte att något förvärv genomförts under åren 2000-2006, vilket gör att detta företag betraktades som bortfall. Ytterligare ett företag innebar bortfall eftersom deras förvärv inte resulterat i att det förvärvande och förvärvade företaget ingick i samma rapportering

enhet. En av koncernerna hade inte publicerat sin årsredovisning för år 2003 varför detta år har ett bortfall.

De koncerner som ur den kvarvarande populationen under åren 2000-2004 någon gång genomfört rörelseförvärv enligt svenska redovisningsregler alternativt genomfört rörelseförvärv under år 2005 enligt IFRS 3 är sedermera den empiri som uppsatsens studie baserades på. Den slutliga populationen kom alltså att bestå av 18 bolag noterade på den Nordiska Börsens OMX30-lista.

3.3.3 Bearbetning

Undersökningen av de 18 uttagna årsredovisningarna bestod i att studera hur företagen redovisar sina företagsförvärv samt de immateriella tillgångarna som tillkommer vid dessa. Årsredovisningarna studerades i elektronisk form. Detta gjordes främst av två anledningar. Dels på grund av miljöhänsyn, dels på grund av verktyget sök som finns att utnyttja vid studerandet av elektronisk information. De ord som söktes efter var förvärv, immateriella tillgångar samt goodwill. Funktionen underlättade arbetet i den mån att de mest relevanta uppgifterna hittades snabbare. Efter en första genomgång av årsredovisningarna upptäcktes dock att sökfunktionen kunde missa viktiga upplysningar varför en betydligt grundligare genomgång av årsredovisningarna därefter vidtogs i syfte att inte förbise viktig information.

Under studien användes ett Excel-dokument för att på ett tydligt sätt kunna strukturera de uppgifter som hittades i årsredovisningarna utefter de frågor vi ställt. I varje Excel-blad sattes de 18 företagens namn vertikalt samt de sex åren horisontellt. Årsredovisningarna genomletades därefter systematiskt för att finna svar på de specifika frågor som ställdes. Som ovan angivits delades svaren in i olika specifika svars-kategorier för att underlätta jämförelse. Då svaren antecknats i olika grupperingar gjordes en sammanställning av dessa dels utifrån en jämförelse mellan företagen, dels utifrån en tidsaspekt. Huruvida varje enskilt företag tillgodosett eller inte tillgodosett kraven i aktuellt regelverk för respektive år ligger implicit i svaren då frågorna främst är ställda utefter regelverkens anspråk.

Då processen med att sammanställa svaren var slutförd gjordes diagram i Excel för att åskådliggöra dessa för läsaren. Ejvegård (2003) argumenterar för att data så långt som möjligt skall kvantifieras då en tabell eller diagram beskriver mer än vad enbart ord gör. Ett diagram tillåter även för användaren att själv analysera och dra egna slutsatser av materialet. För

överskådlighetens skull framställdes svaren i stapeldiagram då det är diskreta variabler som mäts, det vill säga det är endast heltal i antalet företag som redogörs för. (Patel & Davidson 2003, s. 92) Därmed visas antalet företag på y-axeln, medan x-axeln åskådliggör åren 2000-2006. Diagrammen upprättades utefter frågorna. Detta för att återspegla skillnader mellan företagens årsredovisningar och i förhållande till aktuellt regelverks krav.

3.3.4 Metodkritik

Uppsatsens syfte är att studera hur svenska börsnoterade företag på Nordiska Börsens OMXS30-lista har redovisat immateriella tillgångar vid företagsförvärv de senaste sex åren. Detta syfte inbegriper inte att skapa en statistik av alla svenska börsnoterade företag då en undersökning av alla företag listade på Stockholmsbörsen varit att föredra. Med denna konklusion anses inte att uppsatsen hade blivit bättre med en större urvalsgrupp.

Ett väsentligt påpekande är att alla företag inte genomför förvärv varje år, vilket innebär att det därmed kommer att jämföras olika företags årsredovisningar olika år. Detta får till följd att det föreligger ett slag av korsjämförelse dels mellan företag och dels i tiden. Företagens val av att inte genomföra företagsförvärv varje år gör att jämförbarheten i sig kan bli lidande, Det ligger i sakens natur att denna felkälla är oöverbinnelig då det ej går att utöva kontroll över företagen. För att minska denna felkälla studeras företag som är så pass stora att det är troligt att de genomför förvärv varje år, samt studera dessa företag över en tidsperiod av sex år.

Att påstå att kvalitativa undersökningsmetoder skulle vara bättre än kvantitativa eller tvärtom är felaktigt eftersom det finns för- och nackdelar med båda. (Jacobssen 2002, s. 42) Metoden väljs som ovan angivits utefter studiens syfte, problemställningen samt den verklighet som skall studeras. Valet av kvantitativ metod gör att en förlust av de fördelar som den kvalitativa metoden bidrar med ej kan undvikas. Detta innebär bland annat att explorativa frågor inte är möjliga att få svar på då detta är ett bruk av kvalitativa metoder i form av exempelvis intervjuer med företrädare för företagen. (Bryman & Bell 2005, s. 361f) Studiens syfte är dock inte att genomföra en djupare förståelseundersökning utan snarare att kartlägga problemområden inom redovisningen med hjälp av vald kvantitativa metod, för att därefter med stöd av teorin ge förklaringar till förhållandena i praktiken.

Reliabilitetsförlusten av att generalisera vissa svar till olika svarskategorier samt den subjektivitet som därmed uppkommer i tolkningen av svaren har beaktats. Att använda sig av

denna form av metod är allmänt vedertagen vid kvantitativa undersökningar. (Bryman & Bell 2005, s. 177) För att minska felkällor i denna utredning har det vid behov använts ett flertal svarsalternativ samt illustrerat dessa som exempel för läsaren att se.

Då urvalsgruppen som valts utifrån syftet ej med fördel medger en jämförelse mellan sektorer har detta ej beaktats i studien.

3.3.5 Diskussion om undersökningens trovärdighet

Reliabilitet hänförs till vilken grad studiens resultat kan komma att påverkas av dels den kategori av forskare som utför studien och dels när i tiden studien genomförs. (Silverman 1993, s. 145) En god reliabilitet innebär därmed att metoden skall kunna användas igen utan att resultaten uppvisar en betydelsefull skillnad.

Tillförlitligheten har säkerställts genom att varje uppgift noggrant undersökts. Då uppgiften ifråga inte gick att finna med hjälp av sökverktyget behandlades årsredovisningen manuellt för att finna svar på aktuella frågor. Information som eftersöktes står skriven på en tämligen begränsad yta i årsredovisningarna varför någon information sannolikt ej missats. Undersökningens reliabilitet ökar dessutom då årsredovisningarna studerats av två personer vid olika tillfällen för att minska risken för att upplysningar förbisetts.

Andra forskare torde under lika förutsättningar erhålla samma resultat då studien bygger på sekundärdata i form av regelverk, standarder och årsredovisningar, vilka innehåller likadan information oavsett vem som studerar dem.

Validitet är ett mått som hänför sig till att det forskaren påstår sig att mäta korrekt återspeglar det fenomen som den hänför sig till. Det vill säga att mätinstrumentet har en duglighet att mäta det den skall mäta. (Silverman 1993, s. 149) Validitet indelas ofta i intern och extern validitet. Intern validitet beskriver Lundahl och Skärvad (1999) som hur väl mätinstrumentet fångar upp det fenomen som kan jämföras med det teoretiska fenomenet.

Att definitionerna i referensramen stämmer överens med definitionerna i mätinstrumentet, det vill säga frågorna, bidrar till en hög intern validitet. Frågorna som mäter empirin ska främst ge svar på forskningsfrågorna. Då dessa frågor är direkt kopplad till syftet anses det att mätinstrumentet har mätt det som skall mätas. Det som avsågs att mätas var hur företagen valt

att redovisa företagsförvärv och immateriella tillgångar. Då årsredovisningarna är det verktyg som företagen har att tillgå för att informera användarna om hur de valt att redovisa är det här som informationen skall finnas. Mot denna bakgrund finner vi att undersökningen har en hög intern validitet.

Extern validitet handlar om huruvida resultaten från en undersökning kan generaliseras utöver den specifika undersökningskontexten. Det är i detta sammanhang som frågan om ett representativt urval av populationen uppmärksammas. (Bryman & Bell 2005, s. 49)

Undersökningen har inte för avsikt att ge något slag av statistik då en större urvalsgrupp varit att föredra. Studien avser att undersöka och visa på förändring samt med hjälp av institutionell teori förklara denna förändring alternativt icke-förändring. Valet av undersökningsobjekt – redovisning av immateriella tillgångar vid företagsförvärv – används som ett verktyg för att visa på ett större fenomen i praktiken när institutionell teori appliceras.

3.4 Analys

Analysen genomförs kontinuerligt med redogörelsen av empirire resultaten. Detta sätt att presentera undersökningen möjliggör att resultaten funna i praktiken kan jämföras direkt mot, och kan förklaras utifrån teorier varför en diskussion är möjlig att föra fortlöpande under textens genomgång. Vid denna form av analys, det vill säga då empirire resultaten analyseras i förhållande till tidigare teorier, menar Olsson och Sörensen (2003) att tolkningen av empirin blir valid.

Arbetet med analysen har varit en pågående process under uppsatsens gång. Detta då dels referensramen och dels institutionella teorin redan innan insamlandet av data från årsredovisningarna förelåg, vilket fick till följd att empirin kontinuerligt kunde ställas mot teorin. Detta sätt att arbeta styrks av Andersen som påstår att analysen inte är något som skall reflekteras över först efter insamlandet av data. Istället skall man fundera över analysen redan i de tidiga faserna av problemformuleringsprocessen framför allt därför att analystekniken ställer krav på tid och kvalifikationer. (Andersen 1998, s. 179)

3.5 Sammanfattning av kapitlet

Metoden med att granska årsredovisningar ger studien en deskriptiv ansats då författarna ämnar beskriva hur företagen redovisar immateriella tillgångar vid företagsförvärv. Genom att

tillämpa institutionell teori på forskningsfrågan får undersökningen även ett normativt inslag. Studien utgår ifrån teorin och jämförs sedan mot empirin som insamlas genom en kvantitativ metod i form av studerandet av årsredovisningar. Den kvantitativa metoden möjliggör en studie av en större mängd data, med flera undersökningsvariabler, på ett strukturerat sätt. Referenssamling bestod av sekundärdata såsom årsredovisningar, litteratur samt artiklar. En granskning av 29 årsredovisningar gav en urvalsgrupp på 18 företag som dels tillämpat svenska standards och dels genomfört företagsförvärv under den utvalda tidsperioden 2000-2005. Empirireultatet presenterades med hjälp av diagram och bearbetades senare utefter vald teori vilket resulterade i att analysen genomfördes kontinuerlig. Undersökningens trovärdighet diskuterades utifrån reliabilitet och validitet.

4. Resultatredovisning

I detta kapitel redogörs för den empiri som grundar sig på de granskningar av årsredovisningar som gjorts. Därefter analyseras resultatet utefter den teori som tagits upp i kapitel två.

4.1 Inledning

Resultatredovisningen är uppdelad i två avsnitt. Det första avsnittet besvarar forskningsfråga ett samt kartlägger efterlevnaden av de regelverk och standards som företagen uppger att de redovisar enligt. Detta för att få en jämförelsepunkt för att sedan kunna visa på eventuella skillnader mellan företagens redovisningar av företagsförvärv och immateriella tillgångar. Det andra avsnittet analyserar det resultat, som erhållits i föregående avsnitt, med den teori som tagits upp i den teoretiska referensramen. Dispositionen utgår från Streeck och Schmittersmodell: staten, marknaden och samhället. Detta avsnitt ämnar besvara forskningsfråga två. Genom att tillämpa teorin på resultatet kan förslag finnas på vad som skulle behövas göras för att förändra redovisningen.

4.2 Vald standard utifrån årsredovisningarna

4.2.1 Referensram

Enligt årsredovisningslagen andra kapitlet fjärde paragrafen är det tillåtet för företag att göra en avvikelse från vad som följer av allmänna råd eller rekommendationer från normgivande organ om upplysning om detta och skälen för avvikelse lämnas i not. 1 januari 2005 skall dock samtliga noterade koncernföretag redovisa enligt IFRS/IAS. Av denna anledning är det första steget att kartlägga vilket regelverk företagen valt att följa.

4.2.2 Vilken standard har företagen valt att tillämpa i sin redovisning?

Av tjugonio företag har tjugo företag under åren 2000-2004 valt att redovisa enbart enligt svenskt standard, vilket innefattar årsredovisningslagen samt redovisningsrådets rekommendationer. I förekommande fall redovisar banker enligt lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag samt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd. Av resterande företag har hälften valt att redovisa enligt anglosaxisk standard som

representeras av UK- och US-GAAP. Andra hälften har tillämpat internationell standard. Samtliga företag i vår urvalsgrupp har 2005 tillämpat IAS/IFRS.

4.3 Följer företagen vald standard?

4.3.1 Referensram

Aktuellt regelverk för urvalsgruppen under åren 2000 till och med 2003 är RR 1:96 Koncernredovisning samt RR 15 Immateriella tillgångar. År 2003 reviderades RR 1:96 och döptes om till RR 1:00. Detta regelverk skiljer sig dock inte väsentligen från dess föregångare. Under 2005 är IFRS 3 Koncernredovisning samt IAS 38 Immateriella tillgångar tillämpliga standarder.

Utifrån dessa regelverk, och den offentliga debatten, har studien koncentrerats på specifika utvalda områden inom rörelseförvärv och immateriella tillgångar, och de krav som ställs på upplysningar. Detta utmynnade i fyra frågor;

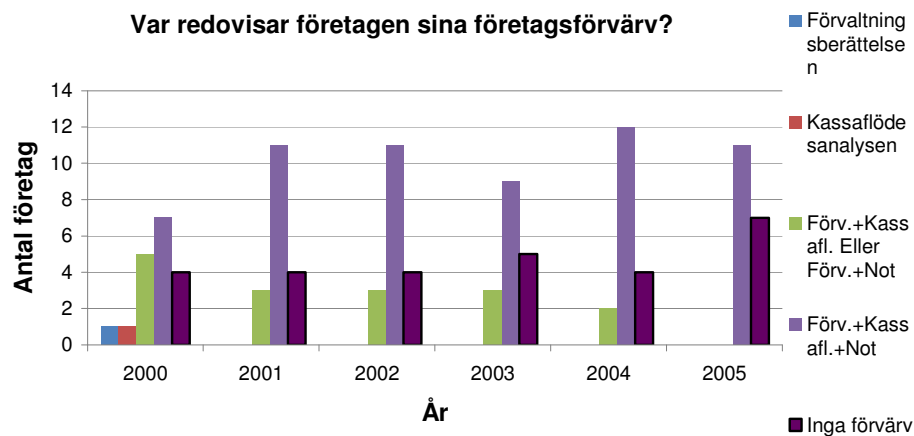
- Var redovisar företaget sitt företagsförvärv?
- Har företaget identifierat vilka företag, inklusive anskaffningsvärde, som ingår i förvärvet?
- Hur har företaget identifierat immateriella tillgångar från företagsförvärven i noterna?
- Har en beskrivning av goodwill angetts?

Vid undersökningen av årsredovisningarna upptäcktes en mängd olika sätt att redovisa på. För överskådlighetens skull har olika svarsalternativ tagits fram för på ett tydligare sätt redovisa resultatet från studien. I bilaga illustreras olika svarskategorier till fråga tre för att visa på företagens olika sätt att redovisa.

Alla förvärv som ingår i denna studie har varit förvärv av dotterbolag, och ej av intressebolag eller enskilda aktieposter, då det är denna form av förvärv som RR 1:00 och IFRS 3 behandlar. Viktigt att påpeka är att alla företag inte genomfört rörelseförvärv varje år varför ett visst bortfall förekommer. Detta har illustrerats med en stapel i diagrammen som representerar de företag som inte gjort förvärv aktuellt år.

4.3.2 Var redovisar företagen sitt företagsförvärv?

Årsredovisningslagen 2:1 ställer krav på att företagens årsredovisningar skall bestå av en balansräkning, en resultaträkning, noter samt en förvaltningsberättelse. De olika aktuella regelverken i denna studie ställer krav på företagen att de skall redovisa företagsförvärven i sina årsredovisningar, dock anger inte något av regelverken var i redovisningen förvärven skall finnas. Det är av yttersta vikt att redovisningen av företagsförvärvet görs synlig och lättillgänglig för användaren då detta kan ha betydande påverkan på dennes beslut. Nedanstående diagram åskådliggör skillnader i företagens val av var i redovisningen de väljer att redovisa sina förvärv.



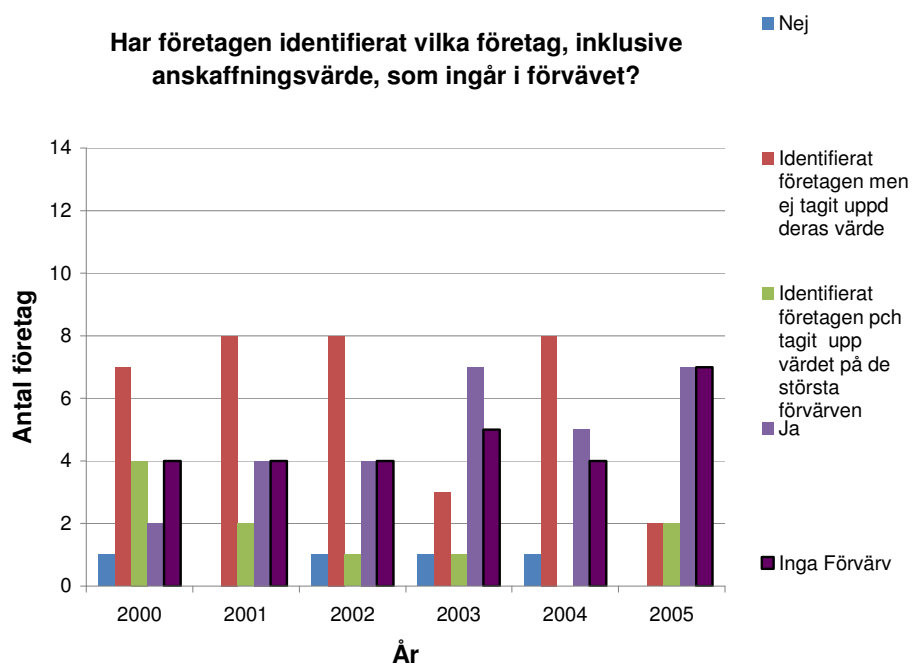
Svaret *not* hänför sig till att företaget har en särskild not i årsredovisningen där särskilt företagsförvärven med förvärvsanalys under åren tas upp. Dessa noter har rubriker som "Förvärv under året", "Förvärv av dotterbolag", "Särskilda upplysningar till kassaflödesanalysen".

Det som kan utläsas ur diagrammet är att företagen har, sett ur ett tidsperspektiv, blivit mer enhetliga i denna fråga. År 2000 ses vid en jämförelse mellan företagen en markant skillnad på var i den finansiella rapporten företagen redovisar förvärvet. Följande fyra år visar hur företagen successivt väljer att redovisa förvärven på fler platser för att år 2005 redovisa förvärvet på samtliga platser i den finansiella rapporten. Eftersom regelverken här sätter låga krav, gör att det existerar en variation i svaren. Vad som kan förstås är att företagen följer de krav som standarden föreskriver. De saknar dock en föreskrift om var de skall redovisa företagsförvärv. I anslutning till IAS/IFRS införande förekommer ett trendbrott då alla företag valt att redovisa sina företagsförvärv på samma platser i årsredovisningarna. Detta fastän

IFRS inte ställer andra krav på redovisningen i denna fråga än RR och ÅRL gjorde. Resultatet kan bero på att IAS/ IFRS ställer andra krav ifråga om förvärv en vad tidigare regelverk gjorde vilket gör att det faller sig naturligt för företagen att redovisa förvärven på flera ställen samtidigt.

4.3.3 Har företaget identifierat vilka företag, inklusive anskaffningsvärde, som ingår i förvärvet?

RR anger i punkt 93 att för vart och ett av periodens förvärv skall upplysning lämnas om namn på de tillkommande dotterföretagen. Vidare anger punkt 94 att för vart och ett av periodens större förvärv skall upplysning lämnas om anskaffningsvärdet för förvärven. IFRS 3 uppger i punkt 67 a samt d nästintill motsvarande krav på upplysningar i samband med företagsförvärv. Skillnaden ligger i det faktum att IFRS 3 medger avsteg från kraven då rörelseförvärven individuellt sett är att betrakta som oväsentliga. Uppgifter får i dessa situationer lämnas i aggregerad form enligt punkt 68.



Ungefär hälften av företagen har under åren 2000-2004, med undantag från 2003, identifierat de förvärvande företagen men avstått från att tilldela de olika företagen individuella värden. Detta är i överrensstämmelse med RR om företagen gjort mindre förvärv. Åren 2000, 2002, 2003 samt 2004 har ett företag valt att överhuvudtaget inte identifiera företagen som de förvärvat utan enbart hänvisat till att förvärv av dotterbolag genomförts under året. År 2005

tillåter standarden redovisning i aggregerad form varför företagen även detta år är att anses ha följt aktuell standard då det inte har möjlighet att avgöra om rörelseförvärven individuellt sett är att betrakta som oväsentliga. Fler företag har dock detta år valt att identifiera samt tilldela anskaffningsvärde till alla individuella rörelseförvärv. Sett ur ett tidsperspektiv kan ingen markant förändring ses i företagens årsredovisningar, med undantag för år 2005. Vid en jämförelse mellan företagens sätt att redovisa sina företagsförvärv ses en variation som föreligger fram till 2005 då denna minskar.

4.3.4 Hur har företaget redovisat immateriella tillgångar från företagsförvärven i noterna?

Enligt RR 1:00 punkt 46 skall anskaffningsvärdet för andelarna i det förvärvade dotterföretaget så långt det är möjligt fördelas på de identifierbara tillgångar och skulder som övertagits vid förvärvet. Fördelningen skall ske på basis av en värdering till verkligt värde enligt förvärvsanalysen. En ej fördelad del av anskaffningsvärdet för andelarna utgör koncernmässig goodwill enligt punkt 47. IFRS 3 punkt 67f som behandlar samma område ställer i praktiken betydligt strängare krav då i princip samtliga övertagna skulder och förvärvade tillgångar skall tas upp till verkligt värde. Detta innebär att långt fler tillgångar skall identifieras och redovisas separat från goodwill. (Fagerström, Lundh 2005, s. 197)

Krav ställs dock enligt IAS 38 på att de immateriella tillgångar som skall särskiljas från goodwill skall dels kontrolleras av företaget dels kunna identifieras genom att avskiljas från goodwill. Vidare ställs krav på att tillgångens verkliga värde kan fastställas på ett tillförlitligt sätt. Motsvarande krav återfinns i RR 15 med undantaget att RR även ställer krav på att tillgången skall tillföra företaget ekonomiska fördelar, något som IAS förutsätter att tillgången uppfyller.

Då företagen redovisat väsentliga skillnader har svaren grupperats in i 11 svarskategorier. För att skapa en fullständig förståelse av de olika svarskategorierna har dessa illustrerats med exempel. Läsaren hänvisas därför i denna fråga till bilaga 1 där statistik samt exempel återfinnes.

Ur empirin kan utläsas att alla företag utom ett har noterat att goodwill uppstått vid företagsförvärvet. Detta var år 2004. Vidare kan utläsas att företagens redovisningar har visat en hög variation åren 2000-2002. Denna variation ligger dels mellan att vissa företag samredovisar investeringar (det vill säga det går ej att särskilja företagsförvärven från övriga

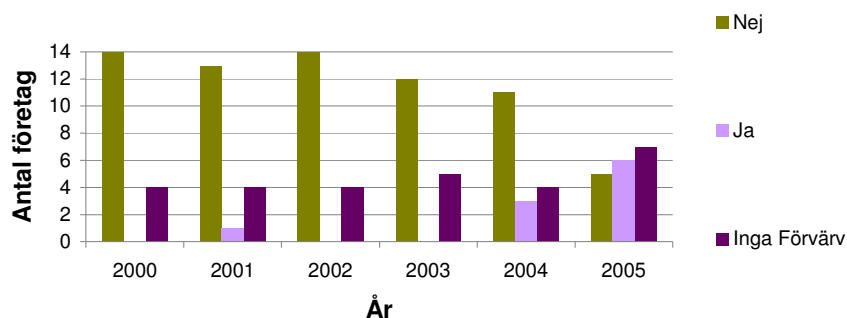
förvärv) medan andra inte gör det, dels mellan att vissa företag samredovisar goodwill och immateriella tillgångar medan andra inte gör det. Variationen i redovisningen mellan företagen avtar 2003 och framåt då en hög majoritet redovisar immateriella tillgångar hänförliga till företagsförvärv separat från immateriella tillgångar förvärvade genom andra förvärv än företagsförvärv. Samtidigt särskiljs fler immateriella tillgångar från goodwill, och placeras dessutom i olika poster. År 2005 ses ytterligare en precisering då företagen i noter har angett förklaringar till vilka immateriella tillgångar som hänför sig till årets företagsförvärv. Det har därmed tillkommit en högre separering och identifiering av immateriella tillgångar särskilda från goodwill, dock har företagen inte satt ut värden på de enskilda immateriella tillgångarna. Över tiden ses därmed en klar precisering från samredovisning till separering av immateriella tillgångar.

Huruvida företagen följer aktuellt regelverk är svårt att se om då regelverken inte ställer så höga krav och dessutom är diffusa och därmed kan tolkas på olika sätt. Kravet på att "så långt det är möjligt fördela anskaffningsvärde på identifierbara tillgångar och skulder" ger föga vägledning ifråga om företagen följt aktuellt regelverk. Den nya standarden ställer högre krav på identifiering. Även detta krav är svårt att urskilja om det har uppnåtts. Vad som med säkerhet kan påstås, och de facto kan utläsas ur empirin, är att företagen uppnått en högre nivå ifråga om identifiering av fler immateriella tillgångar. Därmed inte sagt att de följer standarden såsom IASB hade i åtanke vid upprättandet av densamme då företagen inte har åsatt de olika tillgångarna specifika individuella värden.

4.3.5 Har en beskrivning av goodwill angetts?

IFRS 3 anger i punkt 67 h att upplysning skall lämnas om en beskrivning av de faktorer som bidragit till en kostnad som resulterar i en redovisad goodwill, det vill säga en beskrivning av varje enskild immateriell tillgång som inte redovisats skilt från goodwill. RR 1:00 har ej angett krav på en specifik beskrivning av vad goodwillposten består av då goodwill var att betrakta som en restpost vilken motsvarade framtida ekonomiska fördelar. Detta är således ett av de nya kraven som IFRS 3 ställer på företagens redovisningar.

Har en beskrivning av goodwill angetts?



Vissa av företagen som svarat ja på ställd fråga hänförde sin beskrivning till olika specifika förvärv medan andra gav en beskrivning av goodwill i aggregerad form för alla årets förvärv. Att lämna upplysning i aggregerad form är som ovan angivits i överensstämmelse med de krav som IFRS 3 ställer. Av denna anledning har det inte gjorts någon skillnad på dessa två slag av redovisningar. Den mest förekommande beskrivningen av goodwill var att den uppkommit genom förväntade synergieffekter. En del företag hade en tydligare beskrivning såsom framtida affärsvolym, personalkompetens, samt förväntad förstärkt position genom sänkta kostnader.

I tiden kan ett tydligt mönster urskiljas. I princip inga företag har innan 2004 angett en beskrivning av goodwill. År 2004 ses tre företag ange vad goodwillposten består av. En ökning av företag som anger en beskrivning ses år 2005 då 6 av 11 av de företag som genomfört företagsförvärv angett en beskrivning av goodwill. Det förekommer dock flera företag som avstått från en dylik beskrivning.

Denna skillnad i tiden kan förklaras av att regelverken inte ställde krav på en beskrivning av goodwill förrän år 2005. Det mest uppenbara vid granskningen av diagrammet är att långt från alla företag följer IFRS krav 2005 på en beskrivning av goodwill. Det råder därmed en variation i företagens redovisningar dels i förhållande till varandra dels i förhållande till standarden.

4.4 Hur skapas förståelse för redovisningsreglerna för svenska företag utifrån institutionell teori?

4.4.1 Företagens redovisning

Empirin åskådliggör att företagen följer standarden över den undersökta perioden men att det förekommer en stor spridning på redovisningen. Redovisningen av immateriella tillgångar vid företagsförvärv visar tydligt detta. Slutsatsen av detta är att standarden ställer låga och vaga krav för efterlevnad. Efter införandet av IAS/IFRS gav regelverket mer utvecklade krav och som vår empiri visar påverkade det redovisningen i positiv riktning med mer utförlig information men den stora variation mellan olika sätt att redovisa kvarlåg.

4.4.2 Staten

Jönssons och Puxtys undersökningar visar båda att Sverige är ett land med en redovisning av kontinentalt snitt. Den dominerande kontrollen är hierarkisk, vilket innebär att det finns en omfattande statlig inblandning i regleringen av redovisningen. (Streeck och Schmitter, 1985) Empirin visar genom att följa standarden att svensk redovisningstradition fortfarande är kontinental och styrs av legalismen vilket stärks av Smiths(2006) förklaring av att de länder som tillhör den kontinentala traditionen tillämpar en bokstavlig tolkning av standards. Resultatet bekräftar även det som Smith hänvisar som vår kontinentala traditions tolkning av begreppet "true and fair" vilket innebär att redovisningen skall upprättas strikt i enlighet med lagar och standarder. En bokstavstolkning av en vag standard ger många olika tolkningar vilket får som följd en variation i redovisningen. Den stora variationen av redovisningssätt bekräftas i empirin.

Empirin ger även uttryck för hur utbredd försiktighetsprincipen var innan IFRS införande. Denna princip går att utröna ur det faktum att betydligt fler företag innan 2005 inte tagit upp något värde för de enskilda identifierbara företagen än efter IFRS införande 2005. I IFRS, som skall följa IASB:s kvalitativa egenskaper, ges försiktighetsprincipen en mindre framträdande roll vilket skulle kunna vara en bidragande faktor till att företagen 2005 valt att dels identifiera och dels sätta ut anskaffningsvärden på en hög majoritet av de enskilda rörelseförvärven genomförda under detta år. IASB:s kvalitativa egenskaper är härledda ur den anglosaxiska redovisningstraditionen.

4.4.3 Marknaden

Den anglosaxiska traditionen bygger på marknadens behov av information vilket skiljer den från den kontinentala. Streeck och Schmitter kallar denna kontrolltradition för dispersed competition. Enligt Jönsson (1991) har marknaden fått allt mer inflytande över redovisningen sedan 1960 talet till idag. Anammandet av den nya standarden kommer således att innebära att ytterligare steg tas mot en marknadsorienterad redovisning. En av skillnaderna mellan den kontinentala traditionen och den nu tilltagna anglosaxiska traditionen är att föreningar har en starkare position som normskapare eftersom de följer principer myntade av marknaden. Den tydligare identifieringen och värderingen av immateriella tillgångar som de facto skett visar på att företagen tagit hänsyn till marknadens behov av mer precisa upplysningar.

Jämförbarheten, som är en av IASB:s kvalitativa egenskaper, ökar om företagen följer aktuella regelverk, vilka syftar till att reducera olikheter i redovisningen genom att standardisera dessa. Jämförbarhetskriteriet kräver dock att uttolkarna av standarden, det vill säga företagen, förstår dess krav, och att dessa inte är oklara, då jämförbarheten kan gå förlorad. Detsamma gäller för kravet på tillförlitlighet vilket får till följd att om företagen inte förstår standardens krav på värderingsmetoder samt identifiering av immateriella tillgångar så skadas redovisningens tillförlitlighet då företagen inte ger en rättvisande bild av densamme. Empiriresultaten visar även på att standarden inte haft det genomslag som IASB hoppats på, varför jämförbarheten kan bli lidande. Exempel på detta är att flera företag inte har förstått kraven som ställts angående goodwillposten.

När företagen inte följt standarden för att den är svårtolkad kan detta tolkas enligt Jönssons teori om att föreningar behövs för att skapa en enhetlig tolkning av den nya standarden, då denna är en direkt översättning av ett internationellt regelverk som har en anglosaxiskinspirerad tradition. Faktumet att det i Sverige saknas praxis på området bidrar även detta till förståelsen av standardens krav. Konsekvensen av empiriresultaten att företagen redovisar olika är att de kriterier – jämförbarhet samt tillförlitlighet – som standarden eftersträvar blir lidande.

4.4.4 Samhället

Puxty (1987) menar att samhället, den tredje och sista komponenten i Streeck och Schmitters modell, spelar en viktig roll för reglering av redovisningen i vissa länder. Där föreningar är en del av samhället. Dessa kan genom sin expertkunskap påverka regleringen av redovisningen.

FAR har historiskt sett varit den förening som åtnjutit den legitimitet som Jönsson menar är nödvändig för att kunna påverka redovisningen. Corporatismen har varit den härskande föreningstraditionen men den nya standarden är skriven från ett marknadsintresse med kvalitativa egenskaper såsom jämförbarhet. Följden av detta är att föreningarna tvingas ändra sin corporatistiska inställning till att ta fram en associatistisk. Föreningarna har ännu inte tagit denna intresseändring till sig vilket kan ses i empirin. Denna visar att standarden följs men att variation på redovisningen kvarstår. Den vaga standarden ger den stora variationen av redovisningssätt då varje företag har tolkat normen utefter dess bokstav och inte efter vad standarden vill uppnå.

Problemet har accentuerats av att IAS/IFRS inte enbart innebär att svenska företag skall tillämpa en ny standard utan även kräver att byte av redovisningstradition. Den anglosaxiska traditionen kräver en legitim förening som bör följa de tolkningsprinciper som standarden förespråkar. Teoretikerna bakom den institutionella teorin är alla ense om att samtliga faktorer samverkar med varandra. IAS/IFRS kvalitativa egenskaper är framtagna av IASB utifrån marknadens intressen och den hantering som föreningarna gör sker därför efter en associatistisk linje. Ur empirin kan utläsas att det skett en förändring i företagens redovisning för året 2005, huruvida denna förändring är tillräcklig för den öppenhet i redovisningen som IASB eftersträfvade anser författarna högt ifrågasatt med tanke på den debatt som förekommit. Att fastslå är ändå att företagen har följt aktuella regelverk i den mån företagen kunnat uttyda vad som ställs för krav. Som framgår av det inledande kapitlet har den svenska offentliga debatten över aktuell period endast tagit upp att företagen haft problem med värdering och identifiering av immateriella tillgångar i enlighet med den nya internationella standarden. Debatten kring hur detta problem skall lösas har inte förts. Willmotts (1992) menar att en bra redovisningsutveckling skall utgå ifrån att föreningar tar fram reglerna med hjälp av olika analyser och staten därefter kontrollerar detta arbete. Spontaneous solidarity är alltså den kontrollmekanism som måste ta mer plats. Slutsatsen är att den nya standarden som bygger på en annan tradition kräver en legitim förening som för en offentlig debatt som kan lösa de problem som framkommit vid tillämpningen av den nya standarden.

4.5 Sammanfattning av kapitlet

Ur empirin kan utläsas att företagen i allt väsentligt följer aktuellt regelverk med undantag för kravet på en beskrivning av goodwill år 2005. Det förekommer trots detta faktum ändå en stor variation i företagens årsredovisningar, inte minst när det kommer till identifiering och

värdering av immateriella tillgångar. En förändring kan dock ses år 2005 vid IAS/IFRS införande. Frågan är om denna förändring är tillräcklig för att nå upp till de kvalitativa egenskaper som IASB ställer på redovisningen. De är de kvalitativa kraven i referensramen, med bland annat jämförbarhet samt tillförlitlighet, som skall underlätta för intressenterna när de skall fatta beslut grundade på informationen från företagets årsredovisningar.

Empirin bekräftar Puxtys teori om att staten, utifrån lagar och regler, har ett stort inflytande på företagets redovisningar då företagen i det stora hela följer regelverken.

Den variation i redovisningen som ändå förekommer 2005 kan förklaras utifrån att IAS/IFRS är en internationell standard som FAR inte varit med och påverkat och som dessutom bygger på anglosaxiska kvalitativa egenskaper istället för det kontinentala princip tänkandet. För att lösa de problem som uppstått bör en förening, som erhållit den legitimitet som krävs för att kunna påverka, föra en debatt kring de tolkningsproblem som uppkommit med den nya standarden och tillika redovisningstraditionen.

5 Slutdiskussion

I detta kapitel besvaras forskningsfrågorna utifrån den empiriska undersökningens resultat. Vidare följer en diskussion som baseras på den teoretiska referensramen samt resultatredovisningen. Därefter ges en reflektion över studiens slutsatser. Avslutningsvis lämnas förslag till fortsatta studier.

5.1 Inledning

Avsikten med kapitlet är att med hjälp av den teoretiska referensramen samt den empiriska undersökningen som redogjorts för i resultatredovisningen besvara forskningsfrågorna. Utifrån svaret på forskningsfrågorna dras därefter en slutsats som kan ligga till grund för kommande studier i ämnet. Uppsatsen behandlar en standard som är ny på området. Aktualiteten gör att författarna fokuserar på att beskriva dels de problem, dels de faktorer som kan påverka företagens redovisningar, för att härmed utgöra underlag för framtida teoretiska studier. Då uppsatsen är normativ ämnar författarna även att ge förslag på lösningar på de problem som påtalats i resultatredovisningskapitlet. I avsnittet för studiens teoretiska bidrag förs därför en diskussion på vilket sätt uppsatsen tillför något nytt i det teoretiska arbetet. Därefter reflekterar författarna över studiens slutsatser och de metoder som använts. Vidare diskuteras de faktorer som eventuellt också kunnat påverka koncernernas redovisningar men som ej undersökts och behandlats ingående i denna studie. Under arbetets gång har ett flertal andra frågeställningar uppstått som inte besvaras i denna studie. Med detta i åtanke ges avslutningsvis i kapitlet förslag på möjliga forskningsområden utifrån studiens resultat och slutsatser.

5.2 Forskningsfrågorna besvaras

Följande forskningsfrågor formulerades som sammanfattning av uppsatsens syfte:

Hur har svenska börsnoterade företag på Nordiska börsens OMX30-lista redovisat sina immateriella tillgångar vid företagsförvärv på 2000-talet?

Hur skapas förståelse för redovisningsreglerna för svenska företag utifrån institutionell teori?

5.2.1 Redovisning av immateriella tillgångar

Empirin visar att företagen har, sett ur ett tidsperspektiv, blivit mer enhetliga i var i den finansiella rapporten de redovisar sina företagsförvärv. De platser man finner informationen i är förvaltningsberättelsen, i kassaflödesanalysen och i noterna. Dessa tre platser har sedan kombinerats. År 2000 ses vid en jämförelse mellan företagen en markant skillnad på var i den finansiella rapporten företagen redovisar förvärvet. Följande fyra år visar hur företagen successivt väljer att redovisa förvärven på fler platser för att år 2005 redovisa förvärvet på samtliga platser i den finansiella rapporten.

År 2005 har merparten av företagen identifierat och tagit upp anskaffningsvärdena för förvärven. Detta till skillnad från föregående år då de endast identifierat företagsförvärven. Vidare har variationen av upplysningar angående företagsförvärven ej varit obetydlig.

De immateriella tillgångarna samredovisades i större utsträckning i början på 2000talet. Därefter ser man att det, successivt fram till 2005, sker en högre identifiering samt särredovisning av immateriella tillgångar från goodwill. Dock har företagen inte satt ut värden på de immateriella tillgångarna som de erhållit vid företagsförvärven. Företagen har visat på en stor variation av hur det har redovisat immateriella tillgångar.

Resultaten från undersökningen visar att alla företag utom ett har noterat goodwill som kan hänföras till företagsförvärvet. Företagen har inte, med få undantag, innan 2005 angett en beskrivning av erhållen goodwill. År 2005 har ungefär hälften redogjort goodwillens härkomst. Den mest förekommande förklaringen är att den uppkommit genom förväntade synergieffekter.

5.2.2 Förändring av redovisning

För att få en förståelse för hur redovisningen styrs utgår studien ifrån standarden. Den nya standarden som började tillämpas 2005 ställde högre krav på redovisningen av immateriella tillgångar. Av empirin ges att företagen följt standarden men att det finns en stor variation på hur de valt att redovisa. Tidigare internationella undersökningar visar på att företagen har svårt att förstå den nya standarden, vilket även kan bekräftas för de svenska företagen i vår

empiri. Detta ses bland annat genom att företagen har identifierat immateriella tillgångar men inte satt ut värdena på dem samt att flertalet företag inte angett en beskrivning utav goodwill.

För svenska företag innebär den nya standarden inte bara ett byte av regelverk utan även ett redovisningstraditionsskifte från den kontinentala till den anglosaxiska traditionen. Detta traditionsbyte kan vara en bidragande orsak till de problem som empirin visar på. Då fokus förskjutits från den svenska försiktighetsprincipen mot IASBs kvalitativa egenskaper innebär även detta en utmaning för de svenska företagen.

Svensk redovisning har historiskt sett styrts av staten men har sedan 1960 låtit sig influeras av marknadens behov av informationen, där FAR är den förening som staten auktoriserats att skapa normerna. Då utarbetning av rekommendationer inte längre handhas av FAR, RR eller staten utan står under IASB innebär det att normgivningsmakten flyttats. Detta har i sin tur medfört att FAR och RR kommit att få mindre inflytande över tillkomsten av normer.

FAR måste axla en ny roll för att hjälpa de svenska företagen att följa den nya standarden för att en harmonisering på redovisningsområdet skall kunna ske. Då den nya standarden utgår ifrån marknadens behov kommer FARs inställning att behöva att skiftas från en korporatistisk till en associatistisk. Den anglosaxiska redovisningstraditionen förutsätter att en stark redovisningsprofession skapar och ger anvisningar då standarden inte ger någon praktisk vägledning. FAR, vilka historiskt sett har haft en hög legitimitet, är den förening som kan skapa en debatt i vilken standardens problem belyses och diskuteras. Genom en offentlig debatt kan en förståelse skapas för de nya redovisningsreglerna.

5.3 Studiens teoretiska bidrag

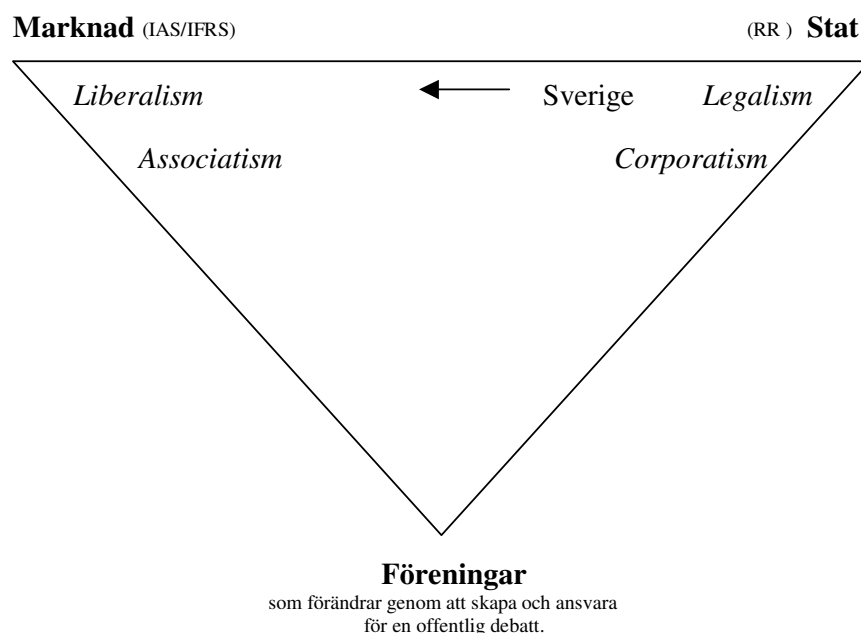
Den teori som Streeck och Schmitter (1985) tagit fram visar att det finns ett motsatsförhållande mellan staten och marknaden. Detta kan i sin tur skapa intressekonflikter i redovisningen. En tredje part, samhället, kan påverka redovisningen genom att stödja den normbildare som tillgodoser deras aktuella intressen. Dessa slutsatser kommer de fram till genom att stödja sig på ett logiskt resonemang. Puxty et al (1987) utvecklar sedermera Streeck och Schmitters modell genom definiera föreningar som en symbol för samhället som en part som kan påverka redovisningen. Vidare studier inom samma område har förts av Jönssons (1991) som undersökt efterlevnaden av normgivningen på tre olika områden för att se vad

som påverkat deras redovisning. Jönsson har använt sig av intervjuer som metod för att erhålla data för att kunna dra sina slutsatser.

Då Jönsson studie utfördes för femton år sedan och det nyligen införts en ny standard som även innebar ett byte av redovisnings tradition ämnar vi lämna ett bidrag som utvecklar Jönsson teori efter aktuella förutsättningar. Till skillnad från ovan nämnda studie har vi valt att tillämpa kvantitativ empiri. Då vår empiri visar att det inte finns någon enhetlig redovisning såsom eftersträvas av regelverken är vår slutsats, att en offentlig debatt förs för att harmonisera redovisningen. En offentlig debatt kan dels påverka normgivarna att förtydliga normerna dels hjälpa till att tolka en otydlig norm för att skapa en praxis på området. Jönsson gav redan i sin artikel från 1991 nyckeln till hur liknande problem skulle kunna lösas i praktiken. Där framgår att föreningar med hög legitimitet lämpligast ansvarar för den offentliga debatten.

Med utgångspunkt i Puxtys klassificering borde den svenska redovisningsmakten gå mot en marknadsinriktad kontrollmekanism, då den nya standarden, vilken är skriven av IASB, som företagen är skyldig att följa bygger på en anglosaxisk tradition i vilken marketens behov är i fokus. Sveriges förening bör i detta fall gå mot en associatism. (Se figur 2)

Figur 2



5.4 Reflektioner av studiens slutsatser

Använda artiklar ifråga om institutionell teori kan tyckas ålderstigna, men då dessa representerar den senaste forskningen och beskriver teorierna ingående anser författarna att dessa fyller en viktig funktion. Nu när en internationell standard blivit antagen kan kontrollmekanismerna, och därmed regleringen, som beskrivs i den institutionella teorin komma att skifta. Författarna ger med sitt teoretiska bidrag ett möjligt förslag på hur det skulle kunna komma att se ut i framtiden.

Då författarnas empirimaterial inte kan urskilja huruvida marknaden eller staten har påverkat standarden kommer tidigare undersökningar som gjorts på detta område att användas för att kunna dra en slutsats. Dessa undersökningar, vilka är de teorier återgivna i teorikapitlet, ger vid handen att Sverige är ett legalistiskt land, i vilket staten främst påverkat redovisningen. Komplexiteten i det motsatsförhållande som råder mellan marknaden och staten är hög. Författarna har inte för avsikt att med denna studie påvisa detta förhållande mer ingående än vad som gjorts då det inte genomfört en undersökning på huruvida marknaden har påverkat standarden.

Studien intar en normativ ansats då författarna, utifrån teori samt empiri, ger förslaget att en offentlig debatt bör föras då jämförbarhetskriteriet inte är helt tillfredsställt. Detta påvisande görs utifrån att empirin för år 2005 visar dels en stor variation i redovisningen mellan företagen dels att företag inte följt aktuell standard till fullo. Jämförbarhetskriteriet kan tolkas olika beroende på vad betraktaren lägger för indikatorer i kriteriet. Att empirin visar en stor variation, exempelvis ifråga om identifiering av immateriella tillgångar, kan även tyda på att jämförbarheten blir större ju fler alternativ som synliggörs. Nackdelen med detta är att information overload kan uppstå. Författarna avsikt med förslaget om en offentlig debatt är att redovisningen skall bli enhetlig så att IASB:s krav på jämförbarhet blir uppfyllt.

Empirimaterialet bygger på en granskning av årsredovisningar. En kvalitativ undersökning skulle ge uppsatsen en annan dimension. Då forskningsfrågorna har ett tidsperspektiv för handen har en kvantitativ undersökning prioriterats för att därmed få en bättre överblick över fenomenet.

Eftersom standardändringen har tillkommit nyligen är problematiken kring densamme ny för företagen och revisorerna. På grund av detta faktum finns det en risk att alla frågor och problem kring standarden inte vid denna studies vidtagande synliggjorts till fullo.

5.5 Förslag till fortsatta studier

Empirin visar att det fortfarande finns en stor variation i företagens sätt att redovisa inte minst vad gäller identifiering av immateriella tillgångar vid företagsförvärv. Hur ser situationen ut för de företag i övriga Europa som skall tillämpa IAS/IFRS? En komparativ studie mellan länderna skulle kunna visa huruvida standardens syfte att öka jämförbarheten har uppnåtts.

I Sverige ser vi ett behov av att en offentlig debatt förs för att kunna lösa problemen i praktiken så att en mer enhetlig redovisning åstadkomes såsom är syftet med idag aktuell standard. Eftersom standarden är ett krav från en förordning från EU för att harmonisera redovisningen inom unionen uppkommer frågan huruvida debatten skall föras på ett nationellt eller internationellt plan. Andra frågor som kan härledas från behovet av en offentlig debatt är bland annat vem skall hållas ansvarig för den, vem som skall finansiera den, vilket djup den skall föras på.

6. Källförteckning

6.1 Litteratur

- Andersen, I **Den uppenbara verkligheten: val av samhällsvetenskaplig metod**
Studentlitteratur, Lund 1998
- Axelmann, L. et al. **IAS/IFRS 2005, En jämförelse mellan International Accounting Standards och Redovisningsrådets rekommendationer**
Ernst & Young, Stockholm 2003
- Bryman, A, Bell E **Företagsekonomiska forskningsmetoder**
Liber ekonomi, Malmö 2005
- Ejvegård, R **Vetenskaplig metod**
Studentlitteratur, Lund 2003
- Eriksson, L. T, Wiederheim, F **Att utreda, forska och rapportera**
Liber ekonomi, Malmö 2001
- Falkman, P **Teori för redovisning**
Studentlitteratur, Lund 2001
- Fagerström, A och Lundh, S **Internationella Redovisnings regler (IAS) med ett svenskt perspektiv**
Förlag?, Linköping 2005
- Hendriksen, E. S, van Breda M. F **Accounting Theory**
McGraw-Hill co, Boston 1992
- Jacobsson, D., I **Vad, hur och varför? – Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen**
Studentlitteratur, Lund 2002
- Ljungberg, R & Philips, D **Koncernredovisning i praktiken**
Bonnier Utbildning, Stockholm 2004
- Lundahl, U och Skärvad, P-H **Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer**
Studentlitteratur, Lund 1999
- Nilsson, S **Redovisningens normer och normbildare en nationell och internationell översikt**
Studentlitteratur, Lund 2005

- Norths, D C **Institutionerna, tillväxt och välstånd**
SNS Förlag, Stockholm 1993
- Olsson, H, Sörenson, S **Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv**
Liber AB, Falköping 2003
- Patel, R, Davidsson, B **Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning**
Studentlitteratur, Lund 2003
- Riahi-Belkaou, Ahmed **Accounting Theory**
Thomson, London 2004
- Silverman, D **Interpreting Qualitative Data – Methods for Analyzing Talk, Text and Interaction**
SAGE Publications, London 1993
- Smith, D **Redovisningens språk**
Studentlitteratur, Lund 2006

6.2 Vetenskapliga artiklar

- Boksjö A, Lönnborg-Andersson M. **Svenska finanskriser – Orsaker, förlopp, åtgärder och konsekvenser**
Uppsala Papers in Financial History,
Uppsala, Report No 2, 1994
- Jönsson, S **Role making for accounting while the state is watching**
Accounting, Organisation and Society, vol. 16,
No.5/6, 1991, pp 521-546.
- Tokar, M **Convergence and the implementation of a single set of global standards: the real-life challenge**
Northwestern Journal of International Law & Business: Spring 2005; 25; 3, pp 687-710
- Nobes, C. W. **A judgemental international classification of financial reporting practices**
Journal of Business Finance & Accounting, vol. 10,
No. 1,1983, pp. 1-20
- Nobes, C. W., Parker R **Comparative International Accounting**
Prentice-Hall, New York 1995
- Puxty, A.G., Willmott H. C.,
Cooper D. J., Lowe T **Modes of regulation in advanced capitalism locating accountancy in four countries**
Accounting, Organization and Society, vol 12, No 3,
1987, pp 273-291

Streeck W, Schmitter P. C.

**Community, market, state – and associations?
The prospective contribution of interest
governance to social order**
European Sociological Review, vol 1 No. 2, 1985, pp
119-138

Willmott H. C., Puxty A. G.,
Robson K., Cooper D. J.,
Lowe A. E.

**Regulation of accountancy and accountants: A
comparative analysis of accounting for research
and development in four advanced capitalist
countries**
Accounting, Auditing & Accountability Journal,
vol 5, No. 2, 1992 pp 32-56

6.3 Artiklar

<http://www.di.se/nyheter>, 2006-01-30, Olsson

6.4 Regelverk

FAR:s samlingsvolym 2006 del 1, FAR Förlag AB.

Sarabanes-Oxely Act

SOU 1995:4

6.5 Företagspublikationer

Deloitte.

**Nya Internationella regler för redovisning. En
guide till IFRS 3.**

Adress: http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D86023,00.html

Hämtad: 2006-11-21

DiPiazza Jr, S. A.

**IASB meeting with world standard setters "IFRS
– a view from a big 4 firm"**

<http://www.pwc.com/extweb/ncpressrelease.nsf/docid/69154854ACC12607852571FF005254E0>

Hämtad: 2006- 11-12

Ernst & Young

Observation on the implementation of IFRS

Adress: <http://www.ey.com/global/content.nsf/>

Hämtad: 2006-11-21

PricewaterhouseCoopers

Embracing change

Adress: <http://www.pwc.com/extweb/pwcpublications.nsf/>

Hämtad: 2006-11-21

6.6 Webben

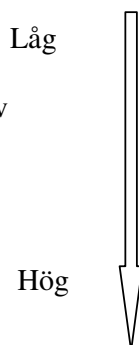
<http://omxgroup.com/nordicexchange>

6.7 Bilaga 1

Hur har företaget redovisat immateriella tillgångar från företagsförvärven i noterna?

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A	0	0	0	0	1	0
B	6	6	3	3	1	2
C	0	1	2	0	0	0
D	2	1	0	0	0	0
E	0	1	1	0	0	0
F	0	0	0	0	1	0
G	4	4	6	9	10	1
H	2	1	2	0	1	1
I	0	0	0	0	0	6
J	0	0	0	0	0	1
K	4	4	4	5	4	7

Identifiering av immateriella tillgångar



Svar

- A) Ej redovisat goodwill och immateriella tillgångar
- B) Redovisning av investeringar (går ej att särskilja företagsförvärven från övriga förvärv) samt samredovisning av goodwill och immateriella tillgångar.

Akkumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Immateriella tillgångar	Materiella tillgångar
Vid årets början	1000	543	232
Investeringar	120	756	254
Aktiverade utgifter för material och eget arbete	542	76	123
Avyttringar	-42	-444	-77
Totalt	1720	8495	4764

- C) Redovisning av investeringar (går ej att särskilja företagsförvärven från övriga förvärv) samt redovisning av goodwill och immateriella tillgångar i två poster eller fler.

Akkumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Kundkontrakt	Övriga	Licenser, rättigheter och mjukvara
Vid årets början	1000	500	232	1242
Årets investeringar			123	
Avyttringar	-42		-77	-8
Totalt	1058	1043	278	1666

D) Redovisning av företagsförvärv samt redovisning av immateriella tillgångar där goodwill inkluderas i posten.

Ackumulerade anskaffningsvärde	Immateriella tillgångar	Byggnader	Maskiner
Vid årets början	1000	500	232
Ny anskaffningar	120	23	254
Aktiverade utgifter för material och eget arbete	542	654	123
Företagsförvärv	100	543	4232
Avyttringar	-42	-54	-77
Totalt	1720	1666	4764

I posten immateriella tillgångar ingår goodwill med xx kr

E) Redovisning av företagsförvärv samt redovisat goodwill och övriga tillgångar (både materiella och immateriella tillgångar)

Ackumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Övriga tillgångar	Maskiner
Vid årets början	1000	500	232
Ny anskaffningar	120	23	254
Aktiverade utgifter för material och eget arbete	542	654	123
Företagsförvärv	100	543	4232
Avyttringar	-42	-54	-77
Totalt	1720	1666	4764

I posten övriga tillgångar ingår materiella som immateriella

F) Redovisning av företagsförvärv samt redovisat goodwill och immateriella tillgångar i två poster.

Ackumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Immateriella tillgångar	Maskiner
Vid årets början	1000	500	232
Ny anskaffningar	120	23	254
Aktiverade utgifter för material och eget arbete	542	654	123
Företagsförvärv	100	543	4232
Avyttringar	-42	-54	-77
Totalt	1720	1666	4764

- G) Redovisning av företagsförvärv samt redovisat goodwill och flera olika poster med samredovisade immateriella tillgångar.

Akkumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Kundkontrakt och dyl.	Patent och dyl.	Licenser, rättigheter och mjukvara
Vid årets början	1000	500	232	1242
Årets företagsförvärv			123	
Avyttringar	-42		-77	-8
Totalt	1058	1043	278	1666

- H) Redovisning av företagsförvärv, posten avser skillnaden mellan förvärvade och avyttrade företag, samt redovisat goodwill och immateriella tillgångar i två poster eller fler

Akkumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Kundkontrakt	Övriga	Licenser, rättigheter och mjukvara
Vid årets början	1000	500	232	1242
Årets företagsförvärv och avyttringar			123	
Avyttringar	-42		-77	-8
Totalt	1058	1043	278	1666

- I) Redovisning av företagsförvärv samt redovisad goodwill och immateriella tillgångar till totalt antal förvärv. Förklarar vad som ingår i tillgångsposterna men ej preciserat värdet på de immateriella tillgångarna.

Akkumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Kundkontrakt	Övriga immateriella rättigheter
Vid årets början	1000	500	232
Årets företagsförvärv			123
Avyttringar	-42		-77
Totalt	1058	1043	278

Immateriella rättigheter består i huvudsak av varumärken och licenser med begränsande nyttjandeperioder. Bokfört värde på immateriella rättigheter med obestämd nyttjandeperiod uppgår till 23 mkr

- J) Urskiljt företagsförvärv från övriga investeringar samt redovisat goodwill och preciserat immateriella tillgångar till totalt antal förvärv. Företaget har inte hänfört tillgångarna till något enskilt företag.

Akkumulerade anskaffningsvärde	Goodwill	Varumärken	Kundrelationer	Övriga immateriella rättigheter
Vid årets början	1000	500	100	232
Årets företagsförvärv		342	342	123
Avyttringar	-42			-77
Totalt	1300	842	100	278

K) Inga förvärv